

**UJEDINJENE
NACIJE**

Međunarodni sud za krivično gonjenje
lica odgovornih za teška kršenja
međunarodnog humanitarnog prava
počinjena na teritoriji bivše
Jugoslavije od 1991. godine

Predmet br. IT-03-72-A
Datum: 18. jul 2005.
Original: engleski

PRED ŽALBENIM VEĆEM

U sastavu: sudija Florence Ndepele Mwachande Mumba, predsedavajuća
sudija Fausto Pocar
sudija Mohamed Shahabuddeen
sudija Mehmet Güney
sudija Wolfgang Schomburg

Sekretar: g. Hans Holthuis

Presuda od: 18. jula 2005.

TUŽILAC

protiv

MILANA BABIĆA

PRESUDA PO ŽALBI NA KAZNU

Tužilaštvo:

g. Mark J. McKeon
g. Xavier Tracol
gđa Kristina Carey

Zastupnici žalioca:

g. Peter Michael Müller
g. Robert Fogelnest

SADRŽAJ

I. UVOD	1
II. KRITERIJUMI PREISPITIVANJA	4
III. PRVI OSNOV ZA ŽALBU: VALJANOST SPORAZUMA O IZJAŠNJAVANJU O KRIVICI.....	5
IV. DRUGI OSNOV ZA ŽALBU: DA LI JE PRETRESNO VEĆE POGREŠILO ZATO ŠTO NIJE DALO PISMENO OBRAZLOŽENJE.....	8
A. DA LI JE PRETRESNO VEĆE TREBALO DA DONOSI ČINJENIČNE ZAKLJUČKE PO PITANJIMA U VEZI S KOJIMA SU SE STRANE SLOŽILE	8
1. “Paralelna struktura” i stepen odgovornosti žalioca	8
2. Uticaj “srpske propagande” na postupke žalioca.....	10
3. Žalilac je znao za činjenje drugih zločina.....	10
4. Žaliočeva namera po pitanju drugih počinjenih zločina	12
B. DA LI JE PRETRESNO VEĆE PROPUSTILO DA DÂ OBRAZLOŽENJE ZA TO ŠTO JE ODSTUPILO OD KAZNE KOJU SU PREDLOŽILE STRANE U POSTUPKU	13
1. Da li je Pretresno veće pogrešilo time što nije objasnilo zašto kazna koju su predložile strane u postupku nije primerena	13
2. Da li je Pretresno veće pogrešilo zato što nije izreklo kaznu sličnu onoj koja je izrečena Biljani Plavšić	14
V. TREĆI OSNOV ZA ŽALBU: NAVODNO OGRANIČENO UČEŠĆE ŽALIOCA U ZLOČINU U VEZI S KOJIM SE POTVRDNO IZJASNILO O KRIVICI.....	16
A. DA LI JE PRETRESNO VEĆE IGNORISALO ČINJENICE IZ IZJAVE O ČINJENICAMA	17
B. DA LI JE PRETRESNO VEĆE POGREŠNO OCENILO ČINJENICE IZ IZJAVE O ČINJENICAMA	18
C. DA LI SE NAVODNO OGRANIČENA ULOGA I UČEŠĆE ŽALIOCA U UDRUŽENOM ZLOČINAČKOM PODUHVATU MORA UZETI U OBZIR KAO OLAKŠAVAJUĆI FAKTOR PRI OCENI TEŽINE ZLOČINA ...	19
D. UČEŠĆE OPTUŽENOG U UDRUŽENOM ZLOČINAČKOM PODUH VATU U ODNOSU NA DRUGE UČESNIKE	19
VI. ČETVRTI, PETI, ŠESTI I DESETI OSNOV ZA ŽALBU: OLAKŠAVAJUĆE OKOLNOSTI.....	21
A. OLAKŠAVAJUĆE OKOLNOSTI: MERODAVNO PRAVO	21
B. STATUS ŽALIOCA KAO ZAŠTIĆENOG SVEDOKA I UTICAJ TOGA NA NJEGOVU PORODICU	23
C. PONAŠANJE ŽALIOCA PRE ČINJENJA ZLOČINA	23
D. PONAŠANJE ŽALIOCA NAKON ČINJENJA ZLOČINA.....	25
1. Ponašanje žalioca nakon činjenja zločina kao olakšavajuća okolnost.....	25
2. Da li je Pretresno veće primenilo primeren standard dokazivanja potreban da bi se žaliočevo ponašanje nakon činjenja zločina prihvatilo kao olakšavajuća okolnost.....	29
E. UKUPNA OCENA OLAKŠAVAJUĆIH OKOLNOSTI OD STRANE PRETRESNOG VEĆA	30
1. Žaliočevo priznavanje krivice.....	30
2. Žaliočeva značajna saradnja	31
3. Žaliočevo izražavanje kajanja.....	32
4. Žaliočeva dobrovoljna predaja.....	32
5. Žaliočeve lične i porodične prilike	33
VII. SEDMI OSNOV ZA ŽALBU: ŽALIOČEV RUKOVODEĆI POLOŽAJ KAO OTEŽAVAJUĆA OKOLNOST.....	35

VIII. OSMI OSNOV ZA ŽALBU: DA LI JE PRETRESNO VEĆE NAPRAVILO GRUBU GREŠKU U TUMAČENJU RAZMERA ŽALIOČEVE ULOGE I UČEŠĆA U UDRUŽENOM ZLOČINAČKOM PODUH VATU.....	38
IX. DEVETI OSNOV ZA ŽALBU: DA LI JE PRETRESNO VEĆE RAZMATRALO ČINJENICE KOJE NISU OBUHVAĆENE OPTUŽNICOM.....	40
X. JEDANAESTI OSNOV ZA ŽALBU: ŽALILAC JE SVESTAN UKUPNOG ZNAČAJA SVOJE ULOGE.....	43
XI. DISPOZITIV	46
XII. DELIMIČNO SUPROTNO MIŠLJENJE SUDIJE MUMBE.....	48
XIII. GLOSAR	51
A. SPISAK SKRAĆENICA, AKRONIMA I KRAĆIH IZVORA.....	51
B. SPISAK CITIRANIH SUDSKIH ODLUKA	54
1. MKSJ	54
2. MKSR	56

I. UVOD

1. Ovo Žalbeno veće Međunarodnog suda za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine (u daljem tekstu: Međunarodni sud) rešava po žalbi na Presudu o kazni koju je Pretresno veće I donelo 29. juna 2004. u predmetu *Tužilac protiv Milana Babića*, predmet br. IT-03-72-S (u daljem tekstu: Presuda o kazni).

2. Događaji zbog kojih je doneta Presuda na koju je uložena ova žalba odigrali su se u Hrvatskoj, gde je Milan Babić (u daljem tekstu: žalilac) učestvovao u udruženom zločinačkom poduhvatu koji je započeo 1. avgusta 1991. i trajao najmanje do juna 1992. godine. Žalilac je osuđen za učešće u udruženom zločinačkom poduhvatu do 15. februara 1992. godine.¹ Svrha ovog udruženog zločinačkog poduhvata bila je da se veći deo hrvatskog i drugog nesrpskog stanovništva prisilno i trajno ukloni približno s jedne trećine teritorije Hrvatske, kako bi ta teritorija postala deo nove države pod srpskom dominacijom, činjenjem zločina iz članova 3 i 5 Statuta Međunarodnog suda (u daljem tekstu: Statut). Ta područja su obuhvatala oblasti koje su srpske vlasti nazivale “Srpska Autonomna Oblast (u daljem tekstu: SAO) Krajina”, “SAO Zapadna Slavonija”, “SAO Slavonija, Baranja i zapadni Srem” (od 19. decembra 1991. “SAO Krajina” je dobila naziv Republika Srpska Krajina (u daljem tekstu: RSK); dana 26. februara 1992. “SAO Zapadna Slavonija” i “SAO Slavonija, Baranja i zapadni Srem” ušle su u RSK), kao i “Dubrovačku republiku”.²

3. Dana 12. januara 2004. godine žalilac i tužilaštvo podneli su sporazum o izjašnjanju o krivici i izjavu o činjenicama u kojima je žalilac pristao da se potvrdno izjasni o krivici po tački 1 Optužnice (progoni na političkoj, rasnoj i verskoj osnovi, zločin protiv čovečnosti, kažnjiv prema članu 5(h) Statuta) zbog pomaganja i podržavanja udruženog zločinačkog poduhvata.³ Tačka 1 Optužnice odnosi se na kampanju progona koja je podrazumevala sledeće:

“[i]strebljenje ili ubistvo više stotina hrvatskih i drugih nesrpskih civila, uključujući žene i starije osobe;

[...] dugotrajno i rutinsko zatvaranje i zatočenje više stotina hrvatskih i drugih nesrpskih civila u nehumanim uslovima u staroj bolnici i kasarni JNA [Jugoslovenske narodne armije] u Kninu [...];

¹ Presuda o kazni, par. 14 i 16.

² Optužnica, par. 5. Optužnica je podneta 6. novembra 2003. i potvrđena 17. novembra 2003. godine (Nalog po pregledu Optužnice). Vidi i Presudu o kazni, par. 16 i 17.

³ Zajednički zahtev za razmatranje sporazuma o izjašnjanju o krivici između Milana Babića i Tužilaštva u skladu s pravilom 62 *ter*, 12. januar 2004.

[...] deportaciju ili prisilno premeštanje hiljada Hrvata i drugih nesrpskih civila iz SAO Krajine/RSK.

[...] Hotimično razaranje domova, druge javne i privatne imovine, kulturnih ustanova, istorijskih spomenika i svetih mesta hrvatskog i drugog nesrpskog stanovništva.”⁴

Tokom perioda na koji se odnosi Optužnica žalilac je bio na položaju predsednika Skupštine opštine Knin. Od 31. jula 1990. pa nadalje, bio je predsednik Srpskog nacionalnog veća, a 30. aprila 1991. godine izabran je za predsednika Izvršnog veća takozvane “SAO Krajine”. Posle toga, 29. maja 1991, postao je premijer/predsednik vlade samoproglašene SAO Krajine. Dana 19. decembra 1991, SAO Krajina se proglasila Republikom Srpskom Krajinom (dalje u tekstu: RSK) sa žaliocem na položaju predsednika, na kojem je ostao do 15. februara 1992. godine.⁵ Pretresno veće je proučilo sporazum o izjašnjavanju o krivici i izjavu o činjenicama i “izrazilo sumnje u pogledu tačnosti pravnog tumačenja Babićevih postupaka kao osobe koja je pomagala i podržavala UZP, iznetog u sporazumu o izjašnjavanju o krivici”.⁶ Strane u postupku su se potom sastale i dogovorile da podnesu novi sporazum o izjašnjavanju o krivici (u daljem tekstu: Sporazum o izjašnjavanju o krivici), u kojem je učešće žalioca u zločinima za koje se tereti u Optužnici opisano kao saizvršilaštvo.⁷ Zajedno sa Sporazumom o izjašnjavanju o krivici podneta je Izjava o činjenicama.⁸ Tužilaštvo je predložilo kaznu od najviše 11 godina zatvora.⁹ Dana 27. januara 2004. godine žalilac se potvrdno izjasnio o krivici po tački 1 Optužnice za učešće u udruženom zločinačkom poduhvatu u svojstvu saizvršioca.¹⁰ Dana 28. januara 2004. godine Pretresno veće je prihvatilo njegovo izjašnjavanje o krivici i proglasilo ga krivim.¹¹ Pretres o odmeravanju kazne održan je 1. i 2. aprila 2004. godine. Dana 29. juna 2004. godine Pretresno veće je žaliocu izreklo kaznu od 13 godina zatvora.¹²

4. Dana 3. septembra 2004. žalilac je podneo Najavu žalbe i izneo jedanaest osnova za žalbu na kaznu koju je izreklo Pretresno veće.¹³ Dana 15. novembra 2004. godine on je podneo Podnesak

⁴ Optužnica, par. 15 (naglasak kao u originalu).

⁵ *Ibid.*, par. 3.

⁶ Presuda o kazni, par. 7.

⁷ Izmena i dopuna zajedničkog zahteva za razmatranje sporazuma o izjašnjavanju o krivici između Milana Babića i Tužilaštva u skladu s pravilom 62 *ter*, Dodatak A, 22. januar 2004.

⁸ Tabulator 1 Sporazuma o izjašnjavanju o krivici.

⁹ Tužilaštvo je na pretresu po žalbi sugerisalo da bi Žalbeno veće, ukoliko zaključi da je Pretresno veće pogrešilo u primeni prava, kao što obe strane u postupku tvrde u okviru trećeg, petog i šestog osnova za žalbu, trebalo da izrekne kaznu od manje od jedanaest godina (T. 37 u žalbenom postupku).

¹⁰ Novo prvo stupanje pred Sud, 27. januar 2004. (u daljem tekstu: novo prvo stupanje pred Sud), T. 54-55.

¹¹ Novo stupanje pred Sud, 28. januar 2004. (u daljem tekstu: novo stupanje pred Sud), T. 61.

¹² Presuda o kazni, par. 102.

¹³ Najava žalbe, 3. septembar 2004. (u daljem tekstu: Najava žalbe). Dana 16. jula 2004. godine odbrana je podnela Zahtev na osnovu pravila 127 za produženje roka za podnošenje najave žalbe, i tražila produženje roka od trideset dana nakon što se Presuda o kazni prevede na bosanski/hrvatski/srpski (u daljem tekstu: B/H/S). Dana 28. jula 2004. godine predžalbeni sudija je delimično odobrio zahtev naloživši žaliocu da podnese najavu žalbe u roku od 17 dana od zavođenja prevoda Presude o kazni na B/H/S. Prevod Presude o kazni na B/H/S zaveden je 18. avgusta 2004. godine.

žalioca, u kojem je povukao dvanaesti osnov za žalbu.¹⁴ Tužilaštvo je 20. decembra 2004. godine podnelo Podnesak respondenta.¹⁵ Žalilac nije odgovorio nikakvim podneskom. Pretres po žalbi održan je 25. aprila 2005. godine.

¹⁴ Podnesak žalioca na osnovu pravila 111, 15. novembar 2004, poverljivo. Javna redigovana verzija zavedena je 24. marta 2005. godine (u daljem tekstu: Podnesak žalioca).

¹⁵ Odgovor tužilaštva na Podnesak žalioca na osnovu pravila 111, poverljivo. Javna redigovana verzija zavedena je 24. marta 2005. godine (u daljem tekstu: Podnesak respondenta).

II. KRITERIJUMI PREISPITIVANJA

5. Odredbe koje se tiču odmeravanja kazne jesu članovi 23 i 24 Statuta i pravila od 100 do 106 Pravilnika o postupku i dokazima (u daljem tekstu: Pravilnik). I član 24 Statuta i pravilo 101 Pravilnika sadrže opšte smernice za odmeravanje kazne. Prema tim smernicama, pretresno veće prilikom odmeravanja kazne mora da uzme u obzir sledeće faktore: težinu krivičnih dela ili ukupno kažnjivo ponašanje i lične prilike osuđenog lica, opštu praksu u pogledu zatvorskih kazni na sudovima bivše Jugoslavije, te otežavajuće i olakšavajuće okolnosti.¹⁶

6. Žalbe na kaznu, kao žalbe na presudu nekog pretresnog veća, jesu žalbe *stricto sensu*. One ne predstavljaju suđenje *de novo*.¹⁷ To se jasno vidi iz člana 25 Statuta koji predviđa da je uloga Žalbenog veća ograničena na ispravljanje grešaka u primeni prava koje neku odluku čine nevažećom i grešaka u utvrđivanju činjeničnog stanja koje su dovele do osujećenja pravde.¹⁸ Na te kriterijume se često oslanja i oni su čvrsto uvreženi u praksi Žalbenog veća ovog Međunarodnog suda¹⁹ i Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (u daljem tekstu: MKSR).²⁰

7. Pretresnim većima je dato široko diskreciono pravo u odmeravanju primerene kazne zbog njihove obaveze da kaznu individualizuju kako bi bila odraz individualnih prilika optuženog i težine zločina.²¹ Žalbeno veće neće olako promeniti zaključke Pretresnog veća relevantne za odmeravanje kazne.²² Prema tom opštem principu, Žalbeno veće neće preinačiti kaznu osim ako žalilac ne pokaže da je Pretresno veće napravilo “primetnu grešku” u primeni svojih diskrecionih ovlašćenja, ili da nije postupilo u skladu s merodavnim pravom.²³

¹⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 429 i 716. Uz to, pretresna veća su obavezna da uzmu u obzir eventualno vreme koje je od kazne koju joj je za isto delo izrekao nacionalni sud osuđena osoba već izdržala, kao što stoji u članu 10(3) Statuta i pravilu 101(B)(iv).

¹⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 408.

¹⁸ Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Mucić i drugi*, par. 11. Vidi i Drugostepenu presudu u predmetu *Furundžija*, par. 40; Drugostepenu presudu u predmetu *Čelebići*, par. 203; Presudu po žalbi na kaznu u predmetu *Dragan Nikolić*, par. 8.

¹⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 64; Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 37; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 434-435; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 29; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 35-48; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 4-12; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 14.

²⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Akayesu*, par. 178; Drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, par. 320; Drugostepena presuda u predmetu *Musema*, par. 15.

²¹ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 717.

²² Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 11.

²³ Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Tadić*, par. 22; Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 187; Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 239; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 725; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 408; Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 99; Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 242; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 680.

III. PRVI OSNOV ZA ŽALBU: VALJANOST SPORAZUMA O IZJAŠNJAVANJU O KRIVICI

8. Žalilac kaže da ga je Pretresno veće u suštini “primoralo” da se izjasni krivim kao saizvršilac zločina za koji se tereti u Optužnici.²⁴ Konkretnije, on tvrdi da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo i pogrešno utvrdilo činjenično stanje, te da je zloupotrebilo svoje diskreciono pravo time što je: (1) odbilo da prihvati prvi sporazum o izjašnjavanju o krivici, u skladu s kojim bi se on potvrdno izjasnio o krivici za pomaganje i podržavanje; i (2) odbilo da alternativno odobri da izjašnjavanje o krivici po pitanju progona ostane “otvoreno”, tako da Pretresno veće odgodi donošenje odluke o stanju njegove svesti do prijema podnesaka strana u postupku i održavanja pretresa o odmeravanju kazne.²⁵ Tužilaštvo se ne slaže ni sa jednom tvrdnjom žalioaca.²⁶ Žalbena veće će se pozabaviti svakim od ovih navoda ponaosob.

9. Dana 12. januara 2004. godine žalilac i tužilaštvo podneli su sporazum o izjašnjavanju o krivici i izjavu o činjenicama u kojima je žalilac pristao da se potvrdno izjasni o krivici po tački 1 Optužnice za pomaganje i podržavanje udruženog zločinačkog poduhvata. Pretresno veće je proučilo taj sporazum o izjašnjavanju o krivici i izjavu o činjenicama i “izrazilo sumnje u pogledu tačnosti pravnog tumačenja žaliočevih postupaka kao osobe koja je pomagala i podržavala UZP, iznetog u sporazumu o izjašnjavanju o krivici”.²⁷ Usled toga su se strane u postupku još jednom sastale i dogovorile se da podnesu novi sporazum o izjašnjavanju o krivici u kojem će učešće žalioaca u zločinima za koje se tereti biti okvalifikovano kao saizvršilaštvo. Na daljem prvom stupanju pred Sud predsedavajući sudija je žalioцу jasno stavio do znanja da njegovo izjašnjavanje o krivici mora da bude “dobrovoljno” – u smislu da “mu nisu upućivane nikakve pretnje kako bi bio primoran da se potvrdno izjasni o krivici”²⁸ – i da je pri izjašnjavanju raspolagao dovoljnim informacijama. S tim u vezi, predsedavajući sudija je konkretno pitao žalioца da li je “u potpunosti razumeo koje su mu obaveze”, na šta je on odgovorio da jeste.²⁹ Predsedavajući sudija je zatim pitao žalioца i da li zna zbog čega su strane u postupku podnele novi sporazum o izjašnjavanju o krivici i u čemu je razlika između potvrdnog izjašnjavanja o krivici za pomaganje i podržavanje i za

²⁴ Podnesak žalioца, par. 41.

²⁵ *Ibid.*

²⁶ Podnesak respondenta, par. 3.2. T. 41-42 u žalbenom postupku.

²⁷ Presuda o kazni, par. 7. Na daljem ponovnom stupanju pred Sud predsedavajući sudija je objasnio zbog čega je Pretresno veće imalo izvesnih sumnji po pitanju pravnih kvalifikacija odgovornosti žalioца za zločin za koji se izjasnio krivim. On je objasnio da je Pretresno veće imalo “provizoran stav da ta pravna kvalifikacija možda ne odgovara činjenicama” (T. 29).

²⁸ Dalje prvo stupanje pred Sud, T. 44.

²⁹ *Ibid.*, T. 44-45.

saizvršilaštvo, na šta je žalilac takođe odgovorio potvrdno.³⁰ Dana 28. januara 2004, pošto se uverilo da je izjašnjavanje o krivici dobrovoljno, zasnovano na dovoljnim informacijama, nedvosmisleno i utemeljeno na dovoljnoj činjeničnoj osnovi, kao što predviđa pravilo 62*bis* Pravilnika, Pretresno veće je žalioca proglasilo krivim po tački 1 Optužnice.³¹

10. Na osnovu gorenavedenog, suprotno onome što žalilac tvrdi, Žalbeno veće smatra da Pretresno veće nije odbilo da prihvati prvi sporazum o izjašnjavanju o krivici.³² U stvari, Pretresno veće je, oslanjajući se na činjeničnu osnovu koju su iznele strane u postupku, samo iznelo svoj “provizorni stav” da pravna kvalifikacija odgovornosti žalioca za pomaganje i podržavanje možda “ne odgovara činjenicama”.³³ Kao što tužilaštvo ispravno tvrdi, “iz spisa predmeta se jasno vidi da je branilac žalioca bio potpuno svestan toga da žalilac može da bira da li će prvobitni sporazum o izjašnjavanju o krivici podneti na razmatranje Pretresnom veću”.³⁴ Pretresno veće nije primoralo strane u postupku da sklope novi sporazum o izjašnjavanju o krivici. Strane u postupku su same odlučile da podnesu još jedan sporazum o izjašnjavanju o krivici, u kojem se žalilac izjasnio krivim kao saizvršilac. Izrazivši sumnju u pravnu kvalifikaciju odgovornosti žalioca Pretresno veće je činjeničnu osnovu potvrdnog izjašnjavanja o krivici ocenilo u okviru ograničenja pravila 62*bis* Pravilnika.³⁵

11. Što se tiče navoda žalioca da ga je Pretresno veće, u suštini, “primoralo”³⁶ da se po tački 1 Optužnice izjasni krivim kao saizvršilac, Žalbeno veće želi da istakne sledeće: (1) u samom Sporazumu o izjašnjavanju o krivici stoji sledeće: “Milan Babić priznaje da je ovaj Sporazum o izjašnjavanju o krivici sklopio dobrovoljno, i da mu nisu upućivane nikakve pretnje kako bi bio primoran da ga sklopi”;³⁷ i (2) žalilac je to i sam potvrdio na daljem prvom stupanju pred Sud.³⁸ Žalbeno veće smatra da je Pretresno veće korektno ispunilo svoje obaveze na osnovu pravila 62*bis* Pravilnika i da je, stoga, izjašnjavanje žalioca o krivici od 28. januara 2005. valjano.

³⁰ *Ibid.*, T. 45.

³¹ Dalje stupanje pred Sud, T. 61.

³² Podnesak žalioca, par. 41.

³³ Dalje prvo stupanje pred Sud, T. 29.

³⁴ Podnesak respondenta, par. 3.3.

³⁵ Pravilo 62*bis* (Potvrdno izjašnjavanje o krivici) glasi: “Ako se optuženi izjasni da je kriv u skladu s pravilom 62(vi) ili zatraži da se njegova izjava o krivici izmeni u potvrdnu, te ako se pretresno veće uveri: (i) da je potvrdnu izjavu o krivici dao dobrovoljno; (ii) da je potvrdnu izjavu o krivici dao raspoložujući potrebnim informacijama; (iii) da potvrdna izjava o krivici nije dvosmislena; i (iv) da postoje dovoljne činjenične osnove za postojanje krivičnog dela i učestvovanje optuženog u njemu, bilo na osnovu nezavisnih indicija bilo toga što ne postoji nikakvo bitno neslaganje između strana u pogledu predmetnih činjenica, pretresno veće *može da proglasi* optuženog krivim i uputi sekretara da odredi datum za pretres pred izricanje kazne.” (naglasak dodat).

³⁶ Podnesak žalioca, par. 41.

³⁷ Sporazum o izjašnjavanju o krivici, par. 18.

³⁸ Dalje prvo stupanje pred Sud, T. 44.

12. Žalilac tvrdi i da mu je Pretresno veće trebalo odobriti da njegovo izjašnjavanje o krivici po pitanju zločina progona (tačka 1) ostane “otvoreno”, što bi Pretresom veću omogućilo da odgodi donošenje odluke o stepenu njegove krivice dok ne sasluša argumentaciju strana u postupku i održi pretres o odmeravanju kazne.³⁹ Žalbena veće se ne slaže s tom tvrdnjom. Kao što je primetilo tužilaštvo, “na ovom Međunarodnom sudu ne postoji praksa takvog ‘otvorenog’ izjašnjavanja o krivici”.⁴⁰ Štaviše, nije jasno kako je Pretresno veće i moglo da prihvati takvo izjašnjavanje o krivici a da time ne prekrši pravilo 62*bis* Pravidnika, koje, kao što je primetilo tužilaštvo, iziskuje da izjašnjavanje o krivici bude nedvosmisleno⁴¹ i sklopljeno s punom upućenošću u njegovu “prirodu i posledice”.⁴² Naposljetku, žalilac nije pokazao da njegovo izjašnjavanje o krivici nije bilo dobrovoljno ili da je na drugi način nevažeće zato što je odbijen njegov zahtev da izjašnjavanje o krivici ostane “otvoreno”. Konkretno, žalilac je u Sporazumu o izjašnjavanju o krivici pristao da se potvrdno izjasni o krivici po tački 1 “jer, u stvari, snosi krivicu kao saizvršilac”⁴³ te se Pretresno veće, kako je gore rečeno, uverilo da je zadovoljen uslov da Sporazum o izjašnjavanju o krivici bude sklopljen dobrovoljno.

13. Iz gorenavedenih razloga, žaliočev prvi osnov za žalbu se odbija.

³⁹ Podnesak žalioca, par. 41.

⁴⁰ Podnesak respondenta, par. 3.9.

⁴¹ *Ibid.*

⁴² *Ibid.*, gde se citira Drugostepena presuda u predmetu *Erdemović*, par. 14 Zajedničkog izdvojenog mišljenja sudije McDonald i sudije Vohraha; vidi i T. 42 u žalbenom postupku.

⁴³ Sporazum o izjašnjavanju o krivici, par. 3.

IV. DRUGI OSNOV ZA ŽALBU: DA LI JE PRETRESNO VEĆE POGREŠILO ZATO ŠTO NIJE DALO PISMENO OBRAZLOŽENJE

14. Žalilac tvrdi da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo i pogrešno utvrdilo činjenice zato što nije izdalo pismeno obrazloženje u skladu s članom 23 Statuta.⁴⁴ U okviru tog osnova za žalbu žalilac ističe sledeće dve navodne greške: (1) Pretresno veće nije donelo činjenične zaključke po pitanju činjenica u vezi s kojima su se strane složile;⁴⁵ i (2) Pretresno veće nije dalo obrazloženje za neprihvatanje kazne koju su predložile strane u postupku.⁴⁶ Tužilaštvo je odgovorilo da ovaj drugi osnov za žalbu treba odbaciti, mahom zbog toga što: (1) “žalilac nije naveo pravni izvor za tvrdnju da Pretresno veće treba da donosi činjenične zaključke o pitanjima koja nisu sporna”,⁴⁷ i toga što (2) Pretresno veće jeste dalo “pismeno obrazloženje” za to što je odstupilo od kazne koju su predložile strane u postupku.⁴⁸

A. Da li je Pretresno veće trebalo da donosi činjenične zaključke po pitanjima u vezi s kojima su se strane složile

15. U okviru drugog osnova za žalbu žalilac osporava to što se Pretresno veće u celoj Presudi o kazni poziva na “tvrdnje”, “konstatacije”, “izjave” i pitanja na kojima su “insistirali” i žalilac i tužilaštvo, a da pritom ne navodi da li te tvrdnje, konstatacije i pitanja na kojima se insistira smatra istinitim.⁴⁹ Konkretno, on osporava zaključke Pretresnog veća u vezi sa sledećim: (1) “paralelnom strukturom” i stepenom svoje odgovornosti; (2) uticajem “srpske propagande” na njegove postupke; (3) svojim znanjem o činjenju drugih zločina za koje se tereti u Optužnici; i (4) namerom žalioca po pitanju sekundarnih zločina koje su počinili drugi učesnici u udruženom zločinačkom poduhvatu.

1. “Paralelna struktura” i stepen odgovornosti žalioca

16. Žalilac osporava zaključak Pretresnog veća da je on “insistirao na tome da su njegova ovlašćenja bila ograničena i podrivena stvaranjem takozvane ‘paralelne strukture’ u SAO Krajini, u čijem su sastavu, po njegovim rečima, bili ljudi koje je u krajnjoj instanci kontrolisao Slobodan Milošević”.⁵⁰ On uglavnom tvrdi da je Pretresno veće trebalo da donese zaključak u vezi s tim “izuzetno važnim pitanjem”, pošto obrazloženje “iziskuje donošenje odluke o tome da li je postojala paralelna struktura vlasti koja je ograničavala i podrivala njegovu sposobnost da

⁴⁴ Najava žalbe, par. 2; Podnesak žalioca, par. 70.

⁴⁵ Podnesak žalioca, par. 71-89.

⁴⁶ *Ibid.*, par. 90-100.

⁴⁷ Podnesak respondenta, par. 3.17.

⁴⁸ *Ibid.*, par. 3.32.

⁴⁹ Podnesak žalioca, par. 71.

kontrolirše događaje”.⁵¹ Tužilaštvo, između ostalog, odgovara tvrdnjom da greška nije učinjena, budući da Pretresno veće nije zaključilo da su tvrdnje u vezi s paralelnom strukturom pogrešne.⁵²

17. U skladu s članom 23(2) Statuta, presudu pretresnog veća “prati pismeno obrazloženje”. Kao što je navedeno u Drugostepenoj presudi u predmetu *Furundžija*, pravo optuženog prema članu 23 Statuta na obrazloženje jeste jedan od aspekata pravičnog suđenja i predstavlja zahtev sadržan u članovima 20 i 21 Statuta.⁵³ Ono ne obavezuje pretresno veće da donese zaključak koji će predstavljati “istorijski dokument”, kao što sugeriše žalilac.⁵⁴ Zahtev pismenog obrazloženja “omogućuje osobi koja je proglašena krivom da na svrsishodan način ostvari pravo na žalbu koje joj stoji na raspolaganju”⁵⁵ i “Žalbenom vijeću omoguć[ava] da razumije i donese sud o nalazima pretresnog vijeća, kao i o njegovoj procjeni dokaza”.⁵⁶

18. U konkretnom slučaju donošenja presude o kazni nakon potvrđnog izjašnjavanja o krivici, pretresno veće, u skladu s pravilom 62*bis*(iv) Pravilnika, mora da se uveri “da postoje dovoljne činjenične osnove za postojanje krivičnog dela i učestvovanje optuženog u njemu, bilo na osnovu nezavisnih indicija, bilo toga što ne postoji nikakvo bitno neslaganje između strana u pogledu predmetnih činjenica”. Prema uobičajenoj proceduri, strane u postupku stupaju u pregovore i dogovaraju se o činjenicama u osnovi optužbi po kojima će se optuženi izjasniti o krivici. U skladu s pravilom 100(A) Pravilnika, strane u postupku mogu da podnesu i “sve relevantne informacije koje mogu pomoći pretresnom veću u odmeravanju odgovarajuće kazne”. Na temelju činjenica o kojima su se strane u postupku sporazumele, kao i dodatnih informacija dostavljenih u skladu s pravilom 100(A) (uključujući činjenice iznete tokom pretresa o odmeravanju kazne), pretresno veće odmerava kaznu koristeći se svojim diskrecionim ovlašćenjima. Pretresno veće ne mora da donosi eksplicitne zaključke o činjenicama o kojima su se strane u postupku sporazumele ili o kojima nema spora među njima. To što se pretresno veće poziva na takve činjenice samo po sebi ukazuje na to da ih je prihvatilo kao istinite.

19. po pitanju postojanja paralelne strukture, Pretresno veće se u datom predmetu oslonilo na Izjavu o činjenicama priloženu uz Sporazum o izjašnjavanju o krivici i prihvatilo da je uloga žalioaca

⁵⁰ *Ibid.*, par. 72, gde se citira par. 24(d) Presude o kazni (naglasak je dodao žalilac).

⁵¹ *Ibid.*, par. 76.

⁵² Podnesak respondenta, par. 3.22; T. 51-52 u žalbenom postupku.

⁵³ Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 69.

⁵⁴ Podnesak žalioaca, par. 75.

⁵⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 41 (gde se poziva na predmet *Hadjianastassiou v. Greece*, European Court of Human Rights /Evropski sud za ljudska prava/, br. 69/1991/321/393, [1992] ECHR 12945/87, Presuda od 16. decembra 1992, par. 33).

⁵⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 41.

bila “ograničena i podrivena” stvaranjem te paralelne strukture.⁵⁷ Ono je žalioća proglasilo krivim po tački 1 Optužnice na osnovu tih dokumenata. U Presudi o kazni nema naznaka o tome da je Pretresno veće dovelo u pitanje verodostojnost informacija iz tih dokumenata, te se, stoga, taj deo žalioćevog drugog osnova za žalbu odbacuje.

2. Uticao “srpske propagande” na postupke žalioća

20. Žalilac tvrdi da je Pretresno veće samo primetilo da je on “izjavio da je tokom tih događaja, naročito na početku svoje političke karijere, bio pod jakim uticajem srpske propagande koja ga je zavela na pogrešan put”,⁵⁸ a da je trebalo da konstatuje da li tu izjavu prihvata kao istinitu. On tvrdi da Pretresno veće nije iznelo nikakav zaključak niti obrazloženje o posledicama tog uticaja na njegove nacionalno obojene govore.⁵⁹ Tužilaštvo je odgovorilo tvrdnjom da nije bilo potrebe da Pretresno veće iznosi zaključke po tom pitanju, “osim ako se nije slagalo s njim”.⁶⁰

21. Žalbeno veće potvrđuje da pretresno veće nije obavezno da iznosi konkretne zaključke o činjenicama o kojima su se strane u postupku sporazumele ili u vezi s kojima nema spora. Pored toga što je u paragrafu 24(g) Presude o kazni iznelo tvrdnju da je “Babić [...] izjavio da je [...] bio pod jakim uticajem srpske propagande koja ga je zavela na pogrešan put”, Pretresno veće je i potkrepilo tu tvrdnju pozivajući se u fusnoti 38 Presude o kazni na paragraf 6 Izjave o činjenicama, u čijem relevantnom delu stoji da se “iz Beograda [...] vodila medijska kampanja o tome kako Srbima u Hrvatskoj pretilo genocid od strane hrvatske većine i Milan Babić bio je žrtva te propagande.”⁶¹

22. To što se Pretresno veće pozvalo na tu neospornu činjenicu – te pošto u Presudi o kazni nema naznaka da je ne smatra istinitom – samo po sebi ukazuje na to da ju je prihvatilo. Žalilac nije pokazao da tu činjenicu o kojoj su se strane sporazumele Pretresno veće smatra netačnom, te se taj deo žalioćevog drugog osnova za žalbu odbacuje.

3. Žalilac je znao za činjenje drugih zločina

23. Žalilac tvrdi da je nejasno da li je Pretresno veće odbacilo ili prihvatilo informacije iz Izjave o činjenicama,⁶² pošto se u Presudi o kazni navodi da on “tvrdi” da jeste znao da druge osobe, u cilju sprovođenja kampanje progona, na područjima koja su bila cilj udruženog zločinačkog

⁵⁷ Presuda o kazni, par. 24(d), gde se poziva na par. 33(b) i par. 14-16 Izjave o činjenicama.

⁵⁸ Podnesak žalioća, par. 77, gde se citira par. 24(g) Presude o kazni.

⁵⁹ *Ibid.*, par. 80.

⁶⁰ Podnesak respondentata, par. 3.24; T. 51-52 u žalbenom postupku.

⁶¹ Izjava o činjenicama, par. 6.

poduhvata čine druge zločine, kao što su zatvaranje (paragraf 15(b) Optužnice), deportacija ili prisilno premeštanje (paragraf 15(c) Optužnice), te razaranje imovine (paragraf 15(d) Optužnice), ali da “mu nisu bile poznate pojedinosti i razmere tadašnjih događaja.”⁶³ Iako se paragraf 37 Presude o kazni u fusnoti poziva na Izjavu o činjenicama, što, prema mišljenju žalioca, ukazuje na to da se tvrdnja da je za druge zločine za koje se tereti znao u ograničenoj meri “smatra tačnom”, on tvrdi da nije jasno da li je Pretresno veće odbacilo Izjavu o činjenicama, budući da je izjavilo i da “ne prihvata da je [njegova] uloga u [udruženom zločinačkom poduhvatu] bila ograničena u meri u kojoj to navode strane u postupku”.⁶⁴ Tužilaštvo odgovara tvrdnjom da se u Presudi o kazni ne izražava neslaganje s izjavom da žalioцу “nisu bile poznate pojedinosti i razmere tadašnjih događaja.”⁶⁵

24. Žalbeno veće je mišljenja da se iz Presude o kazni jasno vidi da je Pretresno veće to prihvatilo, ali da je, uprkos tome, zaključilo da “nema sumnje” da je žalilac učestvovao u udruženom zločinačkom poduhvatu kao saizvršilac. Pretresno veće je objasnilo (1) da je žalilac, saznajući za činjenje tih drugih zločina, nastavio da učestvuje u udruženom zločinačkom poduhvatu umesto da se distancira od njega; i (2) da su zločini u svakom slučaju bili predvidivi, kao što je žalilac i priznao.⁶⁶

25. Žalbeno veće takođe smatra da je Pretresno veće ispravno zaključilo da tvrdnja žalioца da je za te druge zločine znao u ograničenoj meri ne umanjuje stepen njegove odgovornosti za lično učešće u udruženom zločinačkom poduhvatu.⁶⁷ Pretresno veće je ocenilo tu odgovornost na osnovu postupaka žalioца, uključujući, između ostalog, pružanje finansijske i političke podrške drugima, kao i držanje huškačkih govora na nacionalnoj osnovi.⁶⁸ Samo na osnovu tih postupaka, a ne na osnovu toga u kojoj meri je znao za činjenje drugih zločina, Pretresno veće je zaključilo da “ne prihvata da je [njegova] uloga u [udruženom zločinačkom poduhvatu] bila ograničena u meri u kojoj to navode strane u postupku”.⁶⁹ Što se tiče mere u kojoj je žalilac znao za činjenje drugih zločina, Pretresno veće je ispravno istaklo da se radi o zasebnom pitanju, koje se tiče njegove odgovornosti za sekundarne zločine koji su bili predvidiva posledica udruženog zločinačkog poduhvata.⁷⁰ Stoga se taj deo žaliočevog drugog osnova za žalbu odbacuje.

⁶² Presuda o kazni, par. 37, gde se poziva na par. 34 Izjave o činjenicama.

⁶³ Podnesak žalioца, par. 81.

⁶⁴ *Ibid.*, gde se poziva na par. 79 Presude o kazni.

⁶⁵ Podnesak respondentа, par. 3.26.

⁶⁶ Presuda o kazni, par. 40.

⁶⁷ *Ibid.*

⁶⁸ *Ibid.*, par. 79.

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ *Ibid.*, par. 39-40.

4. Žaliočeva namera po pitanju drugih počinjenih zločina

26. Žalilac tvrdi da je Pretresno veće “pogrešno zaključilo da ne postoji razlika u stepenu krivice između osobe koja ima nameru da se poćini ubistvo i osobe koja nema tu nameru, već jednostavno zna da se u okviru udruženog zloćinaćkog poduhvata ćine ubistva”.⁷¹ Taj navod potiće od njegovog tumaćenja paragrafa 38 Presude o kazni, u kojem stoji sledeće:

Izgleda da strane u postupku smatraju da je Babićeva krivica umanjena ćinjenicom da nije planirao ćinjenje datih ubistava kao takvih već da je samo znao da su ona ćinjena u okviru [udruženog zloćinaćkog poduhvata].

Tužilaštvo odgovara sledećim tvrdnjama: (1) Pretresno veće nije osporilo tvrdnju da žalilac nije planirao ćinjenje datih ubistava; (2) u paragrafu 40 Presude o kazni prihvata se razlika između zloćina poćinjenih u okviru zasebnih vidova udruženog zloćinaćkog poduhvata; i (3) Pretresno veće je “pravilno ocenilo” nameru žalioća.⁷²

27. Žalbeno veće ne smatra da je ta konstataćija Pretresnog veća pogrešna. U skladu s trećim, “proširenim” kriterijumom udruženog zloćinaćkog poduhvata koji je prihvaćen u praksi ovog Međunarodnog suda, ključno pitanje u vezi s *mens rea* žalioća jeste da li je on nameravao da učestvuje u udruženom zloćinaćkom poduhvatu, a ne da li je konkretno želeo da izazove dotićne sekundarne zloćine; sve dok su sekundarni zloćini bili predvidivi i dok je žalilac svesno prihvatao da će oni možda biti poćinjeni, smatra se da je u vezi s tim zloćinima posedovao zakonom traženu “nameru”. Ili, kao što je o tom pitanju rećeno u drugostepenoj presudi najnovijeg datuma, potrebna *mens rea* za taj prošireni vid ima dva aspekta: kao prvo, optuženi mora imati nameru da učestvuje u zajednićkoj zloćinaćkoj nameri i da joj doprinosi; kao drugo, da bi se proglasio odgovornim za zloćine koji nisu bili deo zajednićke zloćinaćke namere, ali su bili njena prirodna i predvidiva posledica, optuženi takođe mora da zna da neki pripadnik date grupe može da poćini takav zloćin i da, uključivanjem u taj poduhvat ili daljim ućešćem u njemu, svesno prihvati mogućnost da do zloćina dođe.⁷³

28. U ovom slućaju, žalilac je priznao da je učestvovao u udruženom zloćinaćkom poduhvatu s namerom da vrši diskriminaciju na politićkoj, rasnoj ili verskoj osnovi, te da zloćini koji su uključivali ubistvo nisu bili samo predvidiva posledica udruženog zloćinaćkog poduhvata, već i da je on znao da se ta ubistva stvarno i ćine. Imajući to u vidu, Pretresno veće je s pravom navelo da

⁷¹ Podnesak žalioća, par. 82. U okviru ovog dela drugog osnova za žalbu žalilac je izneo i argumente u vezi sa svojim navodno ogranićenim ućešćem u zloćinima za koje se tereti (Podnesak žalioća, par. 86-89). O njegovim argumentima s tim u vezi biće reći u okviru trećeg osnova za žalbu, koji se konkretno bavi njegovim navodno ogranićenim ućešćem kao olakšavajućom okolnošću.

⁷² Podnesak respondenta, par. 3.29-3.30.

krivica žalioca nije “umanjena činjenicom da nije planirao činjenje datih ubistava kao takvih već da je samo znao da su ona činjena u okviru [udruženog zločinačkog poduhvata]”. Stoga se taj deo žaliočevog drugog osnova za žalbu odbacuje.

B. Da li je Pretresno veće propustilo da dâ obrazloženje za to što je odstupilo od kazne koju su predložile strane u postupku

29. Žalilac tvrdi da Presuda o kazni “ne sadrži obrazloženje, pa čak ni diskusiju o tome zbog čega kazna od trinaest godina jeste pravedna, a ona od jedanaest godina, koja je u skladu s predlogom tužioca, to nije”.⁷⁴ On potom poredi svoj predmet s predmetom Biljane Plavšić⁷⁵ i tvrdi da je, usled “izuzetnih sličnosti” između ta dva predmeta, te imajući u vidu “osnovni koncept pravičnosti”, Pretresno veće prema njemu trebalo da postupi slično kao prema Biljani Plavšić.⁷⁶ Tužilaštvo odgovara da Pretresno veće jeste dalo obrazloženje za to što nije prihvatilo predloženu kaznu⁷⁷ i poziva se na druge činjenice koje je ono utvrdilo – na primer, na zaključak Pretresnog veća da je žalilac imao značajniju ulogu nego što je prikazano u Sporazumu o izjašnjavanju o krivici, kao i na odluku da ne uzme u obzir njegov raniji dobar karakter – što u dovoljnoj meri objašnjava izrečenu kaznu.⁷⁸ Što se tiče argumenta žalioca da je Pretresno veće pogrešilo jer nije objasnilo zašto mu nije izrečena blaža kazna nego Biljani Plavšić, tužilaštvo tvrdi da žalilac “nije naveo osnov za tvrdnju da pretresno veće mora da uporedi kaznu koju izriče u nekom konkretnom slučaju sa kaznama u drugim predmetima koje optuženi smatra sličnim, i da potom [...] obrazloži razliku”.⁷⁹ Na pretresu po žalbi tužilaštvo je iznelo tvrdnju da “ne postoji veće odstupanje od Sporazuma o izjašnjavanju o krivici u [ovom] predmetu. Međutim, [...] čak i da postoji, [...] Pretresno veće je svojim argumentima valjano objasnilo zašto je odbilo predlog tužilaštva.”⁸⁰

1. Da li je Pretresno veće pogrešilo time što nije objasnilo zašto kazna koju su predložile strane u postupku nije primerena

30. Pri primeni diskrecionog prava da izreknu kaznu pretresna veća kao dodatni faktor moraju da uzmu u obzir specifičan kontekst sporazuma o izjašnjavanju o krivici. Sporazum o izjašnjavanju o krivici je od velikog značaja, budući da podrazumeva da optuženi priznaje krivicu. Uz to, predlaganje nekog okvira za kaznu ili, kao što je ovde slučaj, neke konkretne najviše kazne, odraz je

⁷³ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 83 (fusnote izostavljene).

⁷⁴ Podnesak žalioca, par. 90.

⁷⁵ *Ibid.*, par. 92-99.

⁷⁶ *Ibid.*, par. 91.

⁷⁷ Podnesak respondenta, par. 3.32.

⁷⁸ *Ibid.*, par. 3.34 i 3.35, gde se poziva na par. 79, 90-92 Presude o kazni.

⁷⁹ *Ibid.*, par. 3.36.

sporazuma između strana u postupku u vezi s tim šta one smatraju pravednom kaznom. Žalbena veće želi da istakne da pravilo 62ter(B) Pravilnika nedvosmisleno predviđa da sporazumi između strana u postupku nisu obavezujući za pretresna veća. Uprkos tome, u specifičnoj situaciji gde se nakon sporazuma o izjašnjavanju o krivici izrekne presuda o kazni, Žalbena veće ističe da Pretresno veće treba da posveti dužnu pažnju predlogu strana u postupku i, ukoliko se kazna znatno razlikuje od predložene, da za to dâ obrazloženje.⁸¹ To obrazloženje, zajedno s obavezom pretresnih veća prema članu 23(2) Statuta da donesu presudu koju “prati pismeno obrazloženje”, osuđeniku će omogućiti svrsishodnu primenu prava na žalbu a Žalbenom veću “da razumije i donese sud o nalazima pretresnog vijeća”.⁸²

31. U datom predmetu Pretresno veće je bilo mišljenja da “kazna od najviše 11 godina zatvora, koju je preporučilo Tužilaštvo, ne bi doprinela ostvarivanju pravde ako se imaju u vidu merodavna načela odmeravanja kazne i težina Babićevog zločina, uzevši u obzir date otežavajuće i olakšavajuće okolnosti”.⁸³ Iz toga se vidi da je Pretresno veće posvetilo primerenu pažnju predlogu tužilaštva i da je objasnilo zašto nije bilo u mogućnosti da ga prihvati. Pozivanje na to što je Pretresno veće izvršilo ocenu težine zločina, te otežavajućih i olakšavajućih okolnosti u ovom predmetu, jeste dovoljno da žalilac može svrsishodno da primeni svoje pravo na žalbu prema članu 23(2), što je, u stvari, i učinio kad je reč o ostalim osnovima za žalbu. Iz gorenavedenih razloga, taj deo žaliočevog drugog osnova za žalbu se odbacuje.

2. Da li je Pretresno veće pogrešilo zato što nije izreklo kaznu sličnu onoj koja je izrečena Biljani Plavšić

32. Kao što je već istaknuto u predmetu *Dragan Nikolić*, smernice koje mogu da se izvedu iz ranijih kazni izrečenih u predmetima na Međunarodnom sudu i MKSR ne samo da su “veoma ograničene”⁸⁴ već “i ne moraju predstavljati pravi put preispitivanja zaključaka do kojih je neko pretresno vijeće došlo prilikom primjene svog diskrecionog prava da izrekne kaznu”.⁸⁵ Razlozi za to su jasno definisani u praksi Međunarodnog suda: (1) takvo poređenje može se izvršiti samo ako se radi o istim krivičnim delima, počinjenim u okolnostima koje su u velikoj meri slične;⁸⁶ i (2)

⁸⁰ T. 51 u žalbenom postupku.

⁸¹ Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Dragan Nikolić*, par. 89.

⁸² *Ibid.*, gde se citira predmet *Kunarac i drugi*. Drugostepena presuda, par. 41.

⁸³ Presuda o kazni, par. 101.

⁸⁴ Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Dragan Nikolić*, par. 19, gde se citira Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 821.

⁸⁵ *Ibid.*

⁸⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 720.

pretresno veće ima imperativnu obavezu da kaznu individualizuje kako bi bila odraz individualnih prilika optuženog i težine zločina.⁸⁷

33. U predmetu *Jelisić* Žalbena veće je, kao odgovor na argument žalioaca da mu je izrečena kazna viša od kazni izrečenih u drugim predmetima, iznelo sledeći stav:

Žalbena vijeće se slaže s tim da kazna ne bi trebala biti hirovita ili pretjerana, te da se u načelu ona može protumačiti kao hirovita ili pretjerana ukoliko prevazilazi razumne omjere kazni izrečenih u sličnim okolnostima za ista krivična djela. Tamo gdje postoji takav nesrazmjer, Žalbena vijeće bi moglo doći do zaključka da nisu uzeti u obzir standardni kriteriji po kojima bi se trebala odmjeravati kazna, kao što je to propisano Statutom i regulisano Pravilnikom.⁸⁸

U datom predmetu žalilac ne tvrdi da njegov predmet spada u obrazac kazni izrečenih za isto krivično delo u sličnim okolnostima. On se poziva samo na jedan predmet koji je, prema njegovom mišljenju, donekle sličan njegovom. Zaključak Žalbenog veća u predmetu *Jelisić* ticao se poređenja s “izrečenim kaznama”, a ne poređenja s nekim pojedinačnim predmetom. Uz to, Žalbena veće ističe da su poređenja s drugim predmetima s ciljem da se Žalbena vijeće uveri da poveća, odnosno smanji izrečenu kaznu, po pravilu, od ograničene pomoći: razlike su često značajnije od sličnosti tako da olakšavajući i otežavajući faktori diktiraju različite ishode.⁸⁹ U ovom predmetu, čak ako se pretpostavi da su data dva predmeta u toj meri slična da njihovo poređenje ima smisla, između kazne izrečene žalioocu i kazne izrečene Plavšićevoj nema tako neprihvatljive nesrazmere da bi se moglo reći da je hirovita ili preterana. Žalbena veće, stoga, neće porediti ta dva predmeta. U svetlu gorenavedenog, taj deo žaliočevog drugog osnova za žalbu se odbacuje.

⁸⁷ *Ibid.*, par. 717.

⁸⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 96.

⁸⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 719. Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Dragan Nikolić*, par. 15.

V. TREĆI OSNOV ZA ŽALBU: NAVODNO OGRANIČENO UČEŠĆE ŽALIOCA U ZLOČINU U VEZI S KOJIM SE POTVRDNO IZJASNIO O KRIVICI

34. Žalilac tvrdi da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo i pogrešno utvrdilo činjenično stanje, te da je zloupotrebilo svoje diskreciono pravo time što nije valjano analiziralo dokaze po pitanju njegovog ograničenog učešća u zločinu u vezi s kojim se izjasnio krivim, niti mu je pridalo primerenu težinu kao olakšavajućem faktoru.⁹⁰ On tvrdi da je Pretresno veće ili ignorisalo činjenice iz Izjave o činjenicama o kojima su se strane sporazumele ili da im nije pridalo dovoljnu težinu⁹¹ i traži da Žalbno veće ublaži kaznu.⁹² Žalilac tvrdi da je Pretresno veće zloupotrebilo diskreciono pravo time što je odbacilo Izjavu o činjenicama a prihvatilo izjašnjavanje o krivici, budući da se to izjašnjavanje temelji na Izjavi o činjenicama.⁹³ Tužilaštvo se slaže da je Pretresno veće “trebalo da uzme u obzir ograničeno učešće žalioaca u zločinu u vezi s kojim je priznao krivicu”⁹⁴ i da bi, shodno tome, trebalo ublažiti kaznu.⁹⁵ Tužilaštvo dalje tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo jer nije uzelo u obzir da je ograničeno učešće žalioaca u udruženom zločinačkom poduhvatu uticalo na težinu krivičnog dela.⁹⁶ Žalbno veće će prvo ispitati da li je Pretresno veće ignorisalo činjenice iz Izjave o činjenicama, a potom doneti odluku o tome da li je Pretresno veće pogrešno ocenilo činjenice iz Izjave o činjenicama zaključivši da žaliočeva uloga u udruženom zločinačkom poduhvatu nije bila u dovoljnoj meri ograničena da bi se mogla smatrati olakšavajućom okolnošću.⁹⁷ Uz to, Žalbno veće će se pozabaviti sledećim tvrdnjama tužilaštva: (1) da ulogu žalioaca i njenu ograničenu prirodu “pri određivanju odgovarajuće kazne treba uzeti u obzir kao

⁹⁰ Podnesak žalioaca, par. 102.

⁹¹ *Ibid.*, par. 108.

⁹² *Ibid.*, par. 112.

⁹³ *Ibid.*, par. 108. Vidi i par. 88 Podneska žalioaca u kojem stoji sledeće: “U Presudi nije objašnjeno zašto je Pretresno veće odbacilo ili prenebreglo prethodno prihvaćene delove Izjave o činjenicama na kojima se temelji žaliočevo potvrdno izjašnjavanje o krivici.”

⁹⁴ Podnesak respondenta, par. 3.39.

⁹⁵ *Ibid.*, par. 3.47.

⁹⁶ *Ibid.*, par. 3.40.

⁹⁷ Vidi Presudu o kazni, par. 76-80. U par. 111 Podneska žalioaca, žalilac dalje tvrdi “da je Pretresno veće pogrešilo u primeni prava i pogrešno utvrdilo činjenično stanje zaključivši da nije dokazano da je žalilac verovatnije imao ograničenu ulogu u [udruženom zločinačkom poduhvatu] nego da nije”, budući da olakšavajuće faktore treba utvrditi na osnovu ocenjivanja verovatnoće. Tačno je da olakšavajuće okolnosti valja utvrditi ocenjivanjem verovatnoće, kao što je Pretresno veće prihvatilo u par. 48 Presude o kazni. Vidi Drugostepenu presudu u predmetu *Čelebići*, par. 590. Međutim, pošto Žalbno veće smatra da Pretresno veće nije pogrešilo zaključivši da žaliočeva uloga u udruženom zločinačkom poduhvatu nije bila onoliko ograničena koliko tvrde strane u postupku (vidi dole par. 40), te da ona, stoga, ne predstavlja olakšavajuću okolnost, irelevantno je pitanje da li je Pretresno veće primenilo ispravan kriterijum dokazivanja u vezi s donošenjem odluke o njegovoj navodno ograničenoj ulozi kao olakšavajućem faktoru. Shodno tome, Žalbno veće je odbacilo taj deo žaliočevog osnova za žalbu.

faktor [...] koji umanjuje težinu krivičnog dela”⁹⁸ i; (2) da je Pretresno veće trebalo da uzme u obzir učešće žalioca u odnosu na druge učesnike u udruženom zločinačkom poduhvatu.⁹⁹

A. Da li je Pretresno veće ignorisalo činjenice iz Izjave o činjenicama¹⁰⁰

35. Žalilac tvrdi da su se strane u postupku složile po pitanju njegovog ograničenog učešća u udruženom zločinačkom poduhvatu s ciljem sprovođenja kampanje progona, što “u velikoj meri potvrđuje spis predmeta”.¹⁰¹ Konkretno, on Žalbenom veću skreće pažnju na sledeće:¹⁰² (1) da nije imao ovlašćenja ili efektivnu kontrolu nad dejstvima oružanih snaga u SAO Krajini;¹⁰³ (2) da nije imao kontrolu nad paralelnom strukturom;¹⁰⁴ (3) da nije imao efektivnu kontrolu nad Milanom Martićem i njegovim policijskim snagama u Krajini;¹⁰⁵ (4) da nije imao kontrolu nad Teritorijalnom odbranom (u daljem tekstu: TO);¹⁰⁶ (5) da nije znao za pojedinosti i razmere drugih počinjenih zločina koji su bili posledica udruženog zločinačkog poduhvata;¹⁰⁷ i (6) da nije imao isto stanje svesti kao Martić kad je reč o etničkom čišćenju.¹⁰⁸ Po njegovom mišljenju, njegova ograničena uloga u udruženom zločinačkom poduhvatu nije “puka sugestija strana u postupku”¹⁰⁹ već “suštinska komponenta Izjave o činjenicama i komponenta Sporazuma o izjašnjavanju o krivici koju je Pretresno veće analiziralo i potom prihvatilo”.¹¹⁰

36. Žalbeno veće je već konstatovalo da Pretresno veće nije osporilo da žalilac nije znao za pojedinosti i razmere drugih počinjenih zločina koji su bili posledica udruženog zločinačkog

⁹⁸ Podnesak respondenta, par. 3.39 (naglasak dodat).

⁹⁹ *Ibid.*, par. 3.43.

¹⁰⁰ U okviru ovog pododeljka Žalbeno veće se bavi i argumentima koje je žalilac izneo u okviru drugog osnova za žalbu, detaljno opisanim u par. 86-89 Podneska žalioca. Vidi gore fusnotu 71.

¹⁰¹ Podnesak žalioca, par. 102.

¹⁰² *Ibid.*, par. 106.

¹⁰³ Izjava o činjenicama, par. 5. Vidi i par. 87 Podneska žalioca, gde žalilac navodi da je tužilaštvo na pretresu o kazni ponovo istaklo da on nije “kreirao taj plan i da nije ni izbliza bio najvažniji učesnik u udruženom zločinačkom poduhvatu”, te da nikad nije imao “kontrolu nad vojskom ili policijom Krajine čije su snage počinile zločine” (Pretres o kazni, T. 77, red 21-22, i T. 78, red 9-11).

¹⁰⁴ Izjava o činjenicama, par. 16. Vidi i par. 88 Podneska žalioca, gde žalilac navodi činjenicu da “on nije pripadao paralelnoj strukturi [i] da nije bio u mogućnosti da kontroliše postupke onih koji jesu”.

¹⁰⁵ Izjava o činjenicama, par. 20. Vidi i par. 88 Podneska žalioca, gde žalilac navodi činjenicu da “vlada SAO Krajine, čiji je on bio predsednik, nikada nije imala efektivnu kontrolu nad Martićem i policijskim snagama u Krajini; te da je pokušao da ukloni Martića, ali bez uspeha”.

¹⁰⁶ Izjava o činjenicama, par. 27. Vidi i par. 88 Podneska žalioca, gde žalilac navodi činjenicu da je “pokušao da uspostavi komandu nad TO, koja je primala naređenja samo od JNA [Jugoslovenske narodne armije] i činila zločine, ali takođe bez uspeha”.

¹⁰⁷ Izjava o činjenicama, par. 34.

¹⁰⁸ *Ibid.*, par. 33(d). Vidi i par. 88 Podneska žalioca, gde žalilac navodi činjenicu da “nije imao isto stanje svesti kao vođe [udruženog zločinačkog poduhvata] i da nije odobravao njihove metode kad je reč o etničkom čišćenju”.

¹⁰⁹ Podnesak žalioca, par. 109.

¹¹⁰ *Ibid.*, Vidi i par. 86 Podneska žalioca: “Ograničena uloga žalioca nije puka ‘tvrdnja’ tužilaštva, ona je navedena, definisana i potkrepljena u Izjavi o činjenicama koju je prihvatilo Pretresno veće i na kojoj se temelji žaliočevo potvrdno izjašnjavanje o krivici.”

poduhvata.¹¹¹ Uz to, u Presudi o kazni se nalaze navodi o tome da žalilac nije imao kontrolu nad paralelnom strukturom.¹¹² To što Pretresno veće u Presudi o kazni ne pominje ostale gorepomenute činjenice o kojima su se strane sporazumele ne znači da ih je ignorisalo, kao što tvrdi žalilac. Kao što je već konstatovano, pretresno veće ne mora da donosi eksplicitne zaključke o činjenicama o kojima su se strane u postupku sporazumele ili o kojima nema spora.¹¹³

B. Da li je Pretresno veće pogrešno ocenilo činjenice iz Izjave o činjenicama

37. Pošto je zaključilo da nema dokaza o tome da je Pretresno veće ignorisalo gorepomenute činjenice o kojima su se strane u postupku sporazumele, Žalbena veće će sada doneti odluku o tome da li je Pretresno veće pogrešilo kad je zaključilo da žaliočeva uloga u udruženom zločinačkom poduhvatu nije bila u toj meri ograničena da bi predstavljala olakšavajuću okolnost.

38. Pretresno veće je prihvatilo da “Babić nije bio glavni pokretač kampanje progona”,¹¹⁴ ali nije prihvatilo da je njegova uloga u udruženom zločinačkom poduhvatu bila “ograničena u meri u kojoj to navode strane u postupku”,¹¹⁵ i to iz sledećih razloga:

Babić [je] odlučio da ostane na vlasti i pružao [je] značajnu podršku progonima nesrpskog civilnog stanovništva tako što je, između ostalog, učestvovao u pružanju finansijske, materijalne, logističke i političke podrške neophodne za vojno zauzimanje teritorija u SAO Krajini, držao huškačke govore na nacionalnoj osnovi, podsticao i pomagao nabavku i distribuciju oružja hrvatskim Srbima. Tvrdnja da Babić, vođen uverenjem da će spasiti Srbe, nije bio od ključnog značaja za funkcionisanje [udruženog zločinačkog poduhvata] i da je imao ograničenu ulogu, neosnovana je. Babić je svojom ulogom omogućio funkcionisanje [udruženog zločinačkog poduhvata] i svojim učešćem doprineo ostvarenju njegovog cilja. To što su drugi mogli odigrati tu istu ulogu i što su je na kraju preuzeli nije relevantno za utvrđivanje krivične odgovornosti ili njeno umanjeње.¹¹⁶

Žalbena veće želi da istakne da razloge Pretresnog veća iz gorenevedenog paragrafa u potpunosti potkrepljuje Izjava o činjenicama.¹¹⁷ Žalbena veće je mišljenja da je Pretresno veće imalo diskreciono pravo da odluči da ne prida veću težinu činjenici da on, kao što je istaklo tužilaštvo, “nije počinio *actus reus* nijednog zločina koji predstavlja progon”.¹¹⁸ Saizvršilaštvo u udruženom zločinačkom poduhvatu za koje je žalilac proglašen krivim iziskuje samo to da optuženi ima istu *mens rea* ili “namjeru da se ostvari zajednički plan” i da izvrši dela koja su “na ovaj ili onaj način

¹¹¹ Vidi gore par. 24.

¹¹² Presuda o kazni, par. 24(d).

¹¹³ Vidi gore par. 18.

¹¹⁴ Presuda o kazni, par. 79.

¹¹⁵ *Ibid.*

¹¹⁶ *Ibid.* Vidi i par. 40 i 57.

¹¹⁷ Vidi par. 24(e), (g) i (h) Presude o kazni, gde se poziva na par. 33(e), (f) odnosno (h) Izjave o činjenicama.

¹¹⁸ Podnesak respondenta, par. 3.43.

usmjerena ka ostvarenju zajedničkog plana.”¹¹⁹ Učešće u udruženom zločinačkom poduhvatu ne iziskuje da optuženi počini *actus reus* nekog konkretnog zločina predviđenog Statutom.¹²⁰ Stoga, Žalbena veće zaključuje da je Pretresno veće imalo pravo da konstatuje da žaliočeva uloga u pružanju podrške udruženom zločinačkom poduhvatu nije bila ograničena u meri u kojoj to navode strane u postupku, što je i učinilo.

C. Da li se navodno ograničena uloga i učešće žalioaca u udruženom zločinačkom poduhvatu mora uzeti u obzir kao olakšavajući faktor pri oceni težine zločina

39. Što se tiče pitanja da li se navodno ograničeno učešće žalioaca mora uzeti u obzir kao olakšavajući faktor ili, kao što tvrdi tužilaštvo, kao faktor koji “umanjuje težinu krivičnog dela”,¹²¹ Žalbena veće podseća na svoj raniji zaključak u Drugostepenoj presudi u predmetu *Aleksovski*, gde je prihvatilo zaključak Pretresnog veća iz Prvostepene presude u predmetu *Kupreškić i drugi* da “[u]tvrđivanje težine zločina zahtijeva razmatranje osobitih okolnosti predmeta, kao i oblik i stepen sudjelovanja optuženih u zločinu”.¹²² Pretresno veće je to u ovom slučaju učinilo i, u okviru diskusije po pitanju težine krivičnog dela žalioaca, konstatovalo da se radilo o “nemalom učešću” i da se on “izjasnio krivim, i to kao saizvršilac zločina.”¹²³ Iako se radi o prilično kratkim napomenama, one su dovoljne da pokažu da je Pretresno veće tom pitanju posvetilo dužnu pažnju, naročito ako se ima u vidu da se zaključci Pretresnog veća u vezi s značajem žaliočevog učešća dalje razrađuju u diskusiji o olakšavajućim faktorima. Osim toga, čak da se Pretresno veće tim faktorom i bavilo samo u kontekstu olakšavajućih okolnosti a ne i težine krivičnog dela, takva greška ne bi bila štetna; pošto Pretresno veće nije pogrešilo zaključivši da je žaliočevo učešće u stvari bilo značajno, opsežnija diskusija u kontekstu težine krivičnog dela žalioacu ne bi bila od pomoći.

D. Učešće optuženog u udruženom zločinačkom poduhvatu u odnosu na druge učesnike

40. Žalbena veće će se sada pozabaviti argumentom tužilaštva da Pretresno veće u svom objašnjenju iznetom u paragrafima 77 i 78 Presude o kazni “nije uzelo u obzir [žaliočevo] učešće u

¹¹⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 102. Vidi i Drugostepenu presudu u predmetu *Tadić*, par. 229; Drugostepenu presudu u predmetu *Krnojelac*, par. 31-33.

¹²⁰ Kao što je konstatovano u paragrafu 100 Drugostepene presude u predmetu *Vasiljević*, učešće u udruženom zločinačkom poduhvatu “ne mora uključivati izvršenje nekog konkretnog krivičnog djela iz jedne od odredbi [Statuta] (na primjer, ubistvo, istrebljenje, mučenje, silovanje), već se može sastojati u pomoći ili doprinosu izvršenju zajedničkog plana ili nakane.”

¹²¹ Podnesak respondentata, par. 3.39.

¹²² Prvostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 852, prihvaćen u Drugostepenoj presudi u predmetu *Aleksovski*, par. 182. Vidi i Drugostepenu presudu u predmetu *Blaškić*, par. 683.

¹²³ Presuda o kazni, par. 50.

odnosu na druge učesnike u udruženom zločinačkom poduhvatu”,¹²⁴ a da je trebalo to da učini. U prilog tom svom argumentu tužilaštvo se poziva na paragrafe 57 i 58 Presude po žalbi na kaznu u predmetu *Tadić*, u kojima stoji sledeće:

Premda je kriminalno ponašanje na kojem se zasnivaju optužbe po kojima je žalilac sada proglašen krivim neosporno gnusno, njegov položaj u strukturi komandovanja, u poređenju sa položajem njegovih nadređenih tj. komandanata, ili položajem samih tvoraca strategije etničkog čišćenja, veoma je nizak.

U okolnostima ovog predmeta, Žalbeno vijeće smatra da je kazna teža od 20 godina zatvora po bilo kojoj tački optužnice po kojoj je žalilac proglašen krivim pretjerana i neodrživa.¹²⁵

Žalbeno veće želi da istakne da je gorenavedeni zaključak Žalbenog veća u predmetu *Tadić* zasnovan na “okolnostima predmeta” i da se ne radi o pravnom zaključku da se učešće nekog optuženog u udruženom zločinačkom poduhvatu uvek *mora* ocenjivati u odnosu na učešće drugih izvršilaca kako bi se utvrdio ukupni nivo njegovog učešća. Uz to, suprotno tvrdnji tužilaštva, Pretresno veće jeste uzelo u obzir žaliočevo učešće u odnosu na druge učesnike u udruženom zločinačkom poduhvatu zaključivši da “Babić nije bio glavni pokretač kampanje progona.”¹²⁶ Iako se, uopšteno govoreći, može reći da bi, na osnovu zaključka o sekundarnom ili indirektnom učešću u nekom udruženom zločinačkom poduhvatu u poređenju s drugim učesnicima, mogla da se izrekne blaža kazna,¹²⁷ Žalbeno veće smatra da je Pretresno veće u datom predmetu ispravno zaključilo da žaliočeva uloga ipak nije bila ograničena u meri u kojoj to navode strane u postupku, s obzirom na njegove postupke u celini iz kojih se vidi da je u značajnoj meri podržavao udruženi zločinački poduhvat.

41. Iz gorenavedenih razloga, treći žaliočev osnov za žalbu se odbacuje.

¹²⁴ Podnesak respondenta, par. 3.43. T. 40 u žalbenom postupku.

¹²⁵ Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Tadić*, par. 56-57.

¹²⁶ Presuda o kazni, par. 79.

¹²⁷ Prvostepena presuda u predmetu *Kajelijeli*, par. 963, citirana u Drugostepenoj presudi u predmetu *Krstić*, par. 268.

VI. ČETVRTI, PETI, ŠESTI I DESETI OSNOV ZA ŽALBU: OLAKŠAVAJUĆE OKOLNOSTI

42. U okviru svog četvrtog, petog, šestog, odnosno desetog osnova za žalbu žalilac tvrdi sledeće: (1) da Pretresno veće, kao olakšavajućem faktoru, nije pridalo odgovarajuću težinu činjenici da on i njegova porodica “žive i da moraju i dalje da žive kao zaštićeni svedoci”;¹²⁸ (2) da je Pretresno veće pogrešilo zaključivši da, u odsustvu izuzetnih okolnosti, raniji dobar karakter nekog optuženog “sam po sebi ne predstavlja olakšavajuću okolnost”,¹²⁹ te da mu je primenom tog zaključka naneta šteta;¹³⁰ (3) da je Pretresno veće pogrešilo u primeni prava i u utvrđivanju činjenica jer njegovo ponašanje nakon činenja zločina nije uvažilo kao olakšavajuću okolnost;¹³¹ i (4) da Pretresno veće nije pridalo dovoljnu težinu olakšavajućim okolnostima za koje je utvrdilo da su dokazane.¹³² Žalbena veće će se pozabaviti svakim od ovih osnova za žalbu ponaosob.

A. Olakšavajuće okolnosti: merodavno pravo

43. Ni Statut ni Pravilnik ne daju konačan spisak faktora koje pretresno veće može da uzme u obzir pri ublažavanju ili pooštavanju kazne. U pravilu 101(B)(ii) Pravilnika se samo navodi da pretresno veće pri određivanju kazne treba da uzme u obzir “sve olakšavajuće okolnosti, uključujući i značajnu saradnju osuđenog s tužiocem pre ili posle izricanja presude”.¹³³ Faktori koje je Međunarodni sud ranije uzimao u obzir kao olakšavajuće okolnosti uključuju sledeće: (1) saradnju s tužiocem;¹³⁴ (2) priznanje krivice ili potvrdno izjašnjavanje o krivici;¹³⁵ (3) izražavanje kajanja;¹³⁶ (4) dobrovoljnu predaju;¹³⁷ (5) dobar karakter bez ranijeg osuđivanja za krivična dela;¹³⁸ (6) ponašanje u pritvoru;¹³⁹ (7) lične i porodične prilike;¹⁴⁰ (8) karakter optuženog nakon sukoba;¹⁴¹ (9) prinudu¹⁴² i posredno učešće;¹⁴³ (10) smanjenu uračunljivost;¹⁴⁴ (11) starosnu dob¹⁴⁵ i (12)

¹²⁸ Podnesak žalioaca, par. 113.

¹²⁹ Presuda o kazni, par. 91.

¹³⁰ Podnesak žalioaca, par. 121.

¹³¹ *Ibid.*, par. 131.

¹³² *Ibid.*, par. 181.

¹³³ Kao što je navedeno u Presudi po žalbi na kaznu u predmetu *Serushago*, od pretresnih veća “se formalnopravno traži da u obzir uzmu olakšavajuće okolnosti.” Vidi par. 22; vidi i Drugostepenu presudu u predmetu *Musema*, par. 395.

¹³⁴ Presuda o kazni u predmetu *Jokić*, par. 95-96; Presuda o kazni u predmetu *Todorović*, par. 88; pravilo 101(B)(ii).

¹³⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 122; Presuda o kazni u predmetu *Jokić*, par. 76.

¹³⁶ Presuda o kazni u predmetu *Jokić*, par. 89; Presuda o kazni iz 1998. u predmetu *Erdemović*, par. 16(iii).

¹³⁷ Presuda o kazni u predmetu *Jokić*, par. 73.

¹³⁸ Presuda o kazni iz 1998. u predmetu *Erdemović*, par. 16(i); Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 459.

¹³⁹ Presuda o kazni u predmetu *Jokić*, par. 100; Presuda o kazni u predmetu *Dragan Nikolić*, par. 268.

¹⁴⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 362 i 408.

¹⁴¹ Presuda o kazni u predmetu *Jokić*, par. 90-91 i 103.

¹⁴² Presuda o kazni iz 1998. u predmetu *Erdemović*, par. 17 (gde se navodi da se prisila “može uzeti u obzir samo kao olakšavajuća okolnost”).

¹⁴³ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 273.

pomaganje pritvorenima ili žrtvama.¹⁴⁶ Slabo zdravlje uzima se u obzir samo u izuzetnim ili retkim slučajevima.¹⁴⁷ Ovaj spisak nije konačan i pretresnim većima je “ostavljeno prilično široko diskreciono pravo u odlučivanju o faktorima koji mogu da se uzmu u obzir”.¹⁴⁸ Ona ne moraju da “iznesu sve pojedinosti” svog rezonovanja u donošenju pojedinih odluka,¹⁴⁹ a to što u nekoj presudi nije navedena “baš svaka predočena i razmatrana okolnost”, “ne znači nužno da [ono] dotični faktor nije razmotrilo ili da ga nije ocijenilo”.¹⁵⁰ Na primer, ako se neko pretresno veće izričito pozove na pismene podneske strana u postupku u vezi s olakšavajućim okolnostima, to je dokaz *prima facie* da se ono s tim okolnostima upoznalo i uzelo ih u obzir.¹⁵¹ Za razliku od otežavajućih okolnosti, olakšavajuće okolnosti ne iziskuju dokazivanje van svake razumne sumnje,¹⁵² već na osnovu ocene verovatnoće: potrebno je da bude “vjerovatnije da je [data okolnost] postojala nego da nije”.¹⁵³

44. Dokaz o olakšavajućim okolnostima “ne ide automatski u korist [žalioca] pri odmeravanju kazne; od pretresnog veća se samo traži da takve olakšavajuće okolnosti uzme u obzir prilikom donošenja konačne odluke”.¹⁵⁴ Stoga, ako žalilac osporava težinu koju je pretresno veće pridalo nekoj konkretnoj olakšavajućoj okolnosti, on je taj koji snosi “teret dokazivanja da je to pretresno veće zloupotrebilo svoje diskreciono pravo”.¹⁵⁵ Žalilac mora da pokaže da je Pretresno veće pridalo težinu spoljnim ili irelevantnim okolnostima, da nije pridalo značaj relevantnim okolnostima, ili da im je pridalo nedovoljno značaja, da je očigledno pogrešno procenilo činjenice na osnovu kojih je primenilo svoje diskreciono pravo ili da je donelo odluku koja je u toj meri nerazumna ili očigledno nepravedna da Žalbeno veće može da zaključi da Pretresno veće nije valjano primenilo svoje diskreciono pravo.¹⁵⁶

¹⁴⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 590.

¹⁴⁵ Presuda o kazni u predmetu *Jokić*, par. 100.

¹⁴⁶ Presuda o kazni u predmetu *Sikirica i drugi*, par. 195 i 229.

¹⁴⁷ Prvostepena presuda u predmetu *Simić i drugi*, par. 98. Sve gorenavedene olakšavajuće okolnosti navedene su u par. 696 Drugostepene presude u predmetu *Blaškić*.

¹⁴⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 780.

¹⁴⁹ *Ibid.*, par. 481.

¹⁵⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 458.

¹⁵¹ *Ibid.*, par. 430.

¹⁵² Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 763.

¹⁵³ *Ibid.*, par. 590.

¹⁵⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Niyitegeka*, par. 267.

¹⁵⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Kayishema and Ruzindana*, par. 366; Drugostepena presuda u predmetu *Niyitegeka*, par. 266. Odluka Pretresnog veća u žalbenom postupku može se promeniti “ako žalilac pokaže da je Pretresno vijeće ili uzelo u obzir nešto što nije smjelo, ili da nije uzelo u obzir ono što je trebalo da uzme u obzir, prilikom procesa odvagivanja koji je dio korištenja diskrecionog prava Vijeća.” Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 780.

¹⁵⁶ Vidi predmet *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*, predmet br. IT-00-39-AR73.1, Odluka po interlokutornoj žalbi na odluku po drugom zahtjevu optužbe za odgodu postupka, 25. april 2005, par. 7. Vidi i predmet *Tužilac protiv Slobodana Miloševića*, predmet br. IT-02-54-AR73.7, Odluka po interlokutornoj žalbi na odluku Pretresnog veća o dodeli branioca, 1. novembar 2004, par. 9; *Tužilac protiv Slobodana Miloševića*, predmet br. IT-99-37-AR73, IT-01-50-

B. Status žalioaca kao zaštićenog svedoka i uticaj toga na njegovu porodicu

45. Žalilac u okviru četvrtog osnova za žalbu tvrdi da je Pretresno veće priznalo da je on, “[p]ristavši da [...] značajno saraduje sa Tužilaštvom, [...]svoju bezbednost i bezbednost svojih najbližih izložio znatnoj opasnosti”,¹⁵⁷ ali da je ipak pogrešno primenilo pravo i pogrešno utvrdilo činjenično stanje, te zloupotrebilo svoje diskreciono pravo uzevši to u obzir samo kao “olakšavajuću okolnost”¹⁵⁸ umesto kao “značajnu” olakšavajuću okolnost.¹⁵⁹ Taj argument nema težinu, pošto je Pretresno veće, u stvari, eksplicitno izjavilo da mu je pridalo “značajnu težinu kao olakšavajućem faktoru”.¹⁶⁰

46. Iz gorenavedenih razloga, žaliočev četvrti osnov za žalbu se odbacuje.

C. Ponašanje žalioaca pre činjenja zločina

47. Žalilac u okviru petog osnova za žalbu tvrdi da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo i pogrešno utvrdilo činjenično stanje, te zloupotrebilo svoje diskreciono pravo zato što je, u odsustvu izuzetnih okolnosti, zaključilo da raniji dobar karakter neke osobe “sam po sebi ne predstavlja olakšavajuću okolnost”.¹⁶¹ Po njegovom mišljenju, takav stav “nije u skladu s praksom ovog Međunarodnog suda”.¹⁶² On tvrdi da “to što neko pretresno veće sledeći sopstvenu politiku obično ne pridaje nikakvu težinu ranijem dobrom karakteru nije u duhu individualizovanog odmeravanja kazne koje primenjuje ovaj Međunarodni sud”.¹⁶³ Tužilaštvo se slaže sa žaliocem da taj stav Pretresnog veća nije u skladu s praksom Međunarodnog suda.¹⁶⁴ Po njegovom mišljenju, takav zaključak Pretresnog veća podrazumeva da “ranijem karakteru ne treba pridavati *nikakvu* težinu ako ne postoje izuzetne okolnosti”¹⁶⁵ i tvrdi da se to kosi sa stavovima drugih pretresnih veća koja su bila mišljenja da takvom faktoru “u odsustvu izuzetnih okolnosti valja pridati samo *manju* težinu”.¹⁶⁶

48. Paragrafi Presude o kazni na koje se odnosi ovaj osnov za žalbu glase kako sledi:

AR73 i IT-01-51-AR73, Odluka po interlokutornoj žalbi tužioca na odbijanje zahteva za spajanje postupka, 1. februar 2002, par. 5-6.

¹⁵⁷ Presuda o kazni, par. 88.

¹⁵⁸ *Ibid.*, par. 89.

¹⁵⁹ Podnesak žalioaca, par. 114.

¹⁶⁰ Vidi Presudu o kazni, par. 75.

¹⁶¹ Podnesak žalioaca, par. 121, gde se poziva na par. 91 Presude o kazni.

¹⁶² *Ibid.*, par. 123.

¹⁶³ *Ibid.*, par. 127.

¹⁶⁴ Podnesak respondententa, par. 3.60.

¹⁶⁵ *Ibid.*

¹⁶⁶ *Ibid.* T. 46- 47 u žalbenom postupku.

Ovaj Međunarodni sud je nadležan za zločine počinjene tokom oružanog sukoba u bivšoj Jugoslaviji, tokom kojeg su obični građani uvučeni u užasne događaje. Pretresno veće je mišljenja da raniji dobar karakter osuđenog (u odnosu na uobičajene norme ponašanja) sam po sebi ne predstavlja olakšavajuću okolnost, mada to može biti u izuzetnim okolnostima, koje u ovom predmetu nisu dokazane.¹⁶⁷

Pretresno veće ne prihvata predlog da se ovaj osnov za ublažavanje kazne uzme u obzir u ovom predmetu.¹⁶⁸

49. Žalbeno veće želi da istakne da se dobar karakter u većini predmeta zaista prihvata kao olakšavajuća okolnost, ali da to nije uvrežena praksa, već da varira u zavisnosti od okolnosti; na primer, u Presudi o kazni u predmetu *Tadić* Pretresno veće je konstatovalo da je optuženi bio “građanin koji se pridržavao zakona i koji je naizgled bio poštovan u svojoj sredini” i “inteligent[an], odgovor[an] i zreo čovjek [...] sposob[an] da razumije i saosjeća sa bližnjima”, ali je istaklo i da to “može da bude jedino otežavajuća, a ne olakšavajuća okolnost: takvom je, naime, čovjeku potrebno daleko više zle volje nego nekim nižim tipovima ličnosti da bi počinio takve zločine.”¹⁶⁹

50. Čak ako su lični faktori ili okolnosti – uključujući raniji dobar karakter – uzimani u obzir kao olakšavajuće okolnosti, pri ublažavanju kazne im je pridavana mala težina. U Prvostepenoj presudi u predmetu *Furundžija* Pretresno veće je prihvatilo da je optuženi “neosuđivan i da je otac malog djeteta” ali je istaklo da se “[i]sto može reći i za mnoga druga optužena lica, te se u ovako ozbiljnom slučaju tome ne može dati značajna težina”.¹⁷⁰ Isti pristup primenjen je u Prvostepenoj presudi u predmetu *Jelisić*.¹⁷¹ Konstatacija Pretresnog veća u datom predmetu u vezi s tim da je Međunarodni sud “nadležan za zločine počinjene tokom oružanog sukoba u bivšoj Jugoslaviji, tokom kojeg su obični građani uvučeni u užasne događaje” – zajedno s ograničenjem da raniji dobar karakter nekog osuđenika sam po sebi može biti olakšavajuća okolnost samo u izuzetnim okolnostima – predstavlja istu argumentaciju.

51. Žalilac nije pokazao da je u ovom slučaju došlo do zloupotrebe diskrecionog prava. Suprotno njegovoj tvrdnji, Pretresno veće nije “jednostavno odlučilo [...] da te nepobitne dokaze

¹⁶⁷ Presuda o kazni, par. 91 (naglasak dodat, fusnota izostavljena).

¹⁶⁸ *Ibid.*, par. 92 (naglasak dodat).

¹⁶⁹ Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Tadić*, par. 59.

¹⁷⁰ Prvostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 284.

¹⁷¹ Prvostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 124: “Od olakšavajućih okolnosti koje je iznijela odbrana, Pretresno vijeće će uzeti u obzir dob optuženog koji sada ima 31 godinu, a u vrijeme izvršenja krivičnih djela imao je 23. Pretresno vijeće će takođe uzeti u obzir činjenicu da optuženi nikada nije osuđivan za neko krivično djelo nasilja te da je otac malog djeteta. Međutim, kao što je primijetilo Pretresno vijeće u predmetu *Furundžija*, mnoga optužena lica se nalaze u istoj situaciji te sudije, u tako ozbiljnom predmetu, ne mogu tome dati značajnu težinu.” Vidi i Presudu o kazni u predmetu *Banović*, par. 75: “[T]i lični faktori karakteristični su za mnoge optužene i Pretresno vijeće je mišljenja da se njima može pridati tek ograničena težina”.

tretira kao beznačajne”.¹⁷² Pretresno veće jeste uzelo u obzir predočene dokaze, ali je zaključilo da nije dokazano da se radi o “izuzetnim okolnostima”¹⁷³ te je, usled toga, izjavilo da ne prihvata “predlog da se ovaj osnov za ublažavanje kazne uzme u obzir u ovom predmetu”.¹⁷⁴ Žalbeno veće je mišljenja da je Pretresno veće imalo apsolutno pravo da, kao što je samo reklo, pri ublažavanju kazne ne “prida nikakvu težinu” ranijem dobrom karakteru žaliooca. Stoga se žaliočev peti osnov za žalbu odbacuje.

D. Ponašanje žaliooca nakon činjenja zločina

52. Žalilac u okviru šestog osnova za žalbu tvrdi da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo i pogrešno utvrdilo činjenično stanje, te da je zloupotrebilo svoje diskreciono pravo zato što njegovo ponašanje nakon činjenja zločina nije uvažilo kao olakšavajuću okolnost,¹⁷⁵ pošto se nije uverilo da su predočeni uverljivi dokazi o tome da je on doprineo ublažavanju patnji žrtava, bilo odmah po činjenju zločina progona u SAO Krajini, bilo nakon što je 1995. okončan oružani sukob u Hrvatskoj.¹⁷⁶ U prilog toj tvrdnji on iznosi sledeće argumente: (1) nastojanja da se uspostavi mir jesu vid kasnijeg ponašanja koji treba uzeti u obzir kao faktor ublažavanja kazne;¹⁷⁷ i (2) “Pretresno veće je primenilo pogrešan kriterijum dokazivanja po pitanju tereta dokazivanja koji žalilac snosi za utvrđivanje te olakšavajuće okolnosti.”¹⁷⁸ Žalbeno veće će se pozabaviti svakim od tih argumenata ponaosob.

1. Ponašanje žaliooca nakon činjenja zločina kao olakšavajuća okolnost

53. Po mišljenju žaliooca, “doprinošenje ublažavanju patnji žrtava je samo jedan vid ponašanja nakon činjenja zločina koji se može smatrati olakšavajućim faktorom. Nastojanja da se uspostavi mir [...]još jedan su, podjednako legitiman, vid kasnijeg ponašanja koji je Pretresno veće jednostavno ignorisalo.”¹⁷⁹ On tvrdi da je učestvovao “u pokušaju da neprijateljstva privede kraju”¹⁸⁰ u saradnji s ambasadorom Galbraithom i da je pokušao da ublaži probleme u zatvorima angažovanjem profesionalnog osoblja.¹⁸¹ Međutim, on tvrdi da se u diskusiji u Presudi o kazni po pitanju njegovog ponašanja nakon činjenja zločina za koje je osuđen ne pominje njegova uloga u

¹⁷² Podnesak žaliooca, par. 126.

¹⁷³ Presuda o kazni, par. 91.

¹⁷⁴ *Ibid.*, par. 92.

¹⁷⁵ Podnesak žaliooca, par. 131.

¹⁷⁶ *Ibid.*, par. 138, gde se citira par. 95 Presude o kazni.

¹⁷⁷ Podnesak žaliooca, par. 139.

¹⁷⁸ *Ibid.*, par. 140.

¹⁷⁹ *Ibid.*, par. 139. On tvrdi da je u drugim predmetima slično ponašanje već prihvatano kao olakšavajuća okolnost, ali se poziva samo na premet *Plavšić* (Podnesak žaliooca, par. 133).

¹⁸⁰ Podnesak žaliooca, para. 132.

¹⁸¹ *Ibid.*, par. 141. Vidi i Izjavu o činjenicama, par. 34.

pregovorima u mirovnom planu Z-4 1995. godine, o čemu je svedočio Peter Galbraith, ambasador Sjedinjenih Država u Hrvatskoj.¹⁸²

54. Tužilaštvo se slaže s žaliocem da je Pretresno veće primenilo “pogrešan pravni kriterijum” zaključivši da je “*jedino* relevantno kasnije ponašanje ono kojim se ublažavaju patnje žrtava”.¹⁸³ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno veće, ocenjujući ponašanje nakon činjenja zločina kao olakšavajuću okolnost, pogrešno protumačilo Presudu o kazni u predmetu *Plavšić*, u kojoj je razmatrano pomirenje, a ne ublažavanje patnji žrtava.¹⁸⁴ Pošto su Pretresnom veću bili predočeni dokazi o postupcima žalioaca analognim postupcima Biljane Plavšić, a pošto ono takve postupke nije ni pomenulo, Tužilaštvo takođe tvrdi da “se jedino može zaključiti da je Pretresno veće ignorisalo te dokaze.”¹⁸⁵

55. Žalbeno veće želi da istakne da je ponašanje optuženog nakon činjenja zločina relevantno jer ukazuje na to u kojoj je meri bio svestan protivpravne prirode svojih postupaka i na njegovu volju da se u određenoj meri "otkupi" time što će olakšati zadatak Međunarodnog suda.¹⁸⁶ U ovom predmetu, Pretresno veće je priznalo da je ponašanje nakon zločina prihvatano u drugim predmetima pred ovim Međunarodnim sudom, “u kojima je osuđena osoba, odmah nakon činjenja zločina, preduzela korake da ublaži patnje žrtava.”¹⁸⁷ U prilog takvoj tvrdnji Pretresno veće se pozvalo na predmet *Plavšić*.¹⁸⁸ Pošto se Pretresno veće nije uverilo da su predočeni uverljivi dokazi o tome da je žalilac ublažavao patnje žrtava nakon činjenja zločina progona ili na kraju oružanog sukoba, ono je zaključilo da njegovo ponašanje nakon sukoba ne predstavlja olakšavajuću okolnost¹⁸⁹ i da se ono tiče već razmatranih pitanja, kao što su saradnja i prihvatanje odgovornosti.¹⁹⁰

56. Međutim, Žalbeno veće ističe da je Pretresno veće u predmetu *Plavšić*, u stvari, pridalo značajnu težinu ponašanju Biljane Plavšić nakon sukoba kao olakšavajućem faktoru, konkretno, njenom doprinosu sprovođenju Dejtonskog sporazuma i pokušajima da smeni opstruktivne

¹⁸² Podnesak žalioaca, par. 138; T. 31 u žalbenom postupku.

¹⁸³ Podnesak respondenta, par. 3.63; T. 47 u žalbenom postupku.

¹⁸⁴ Podnesak respondenta, par. 3.64.

¹⁸⁵ T. 48 u žalbenom postupku.

¹⁸⁶ Prvostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 773. Vidi i Drugostepenu presudu u predmetu *Blaškić*, par. 696, gde je Žalbeno veće zaključilo da faktori uzeti u obzir kao dokazi koji idu u prilog ublažavanju, između ostalog, uključuju karakter optuženog nakon sukoba.

¹⁸⁷ Presuda o kazni, par. 94 (fusnota izostavljena).

¹⁸⁸ Presuda o kazni, par. 94: “Na primer, u predmetu *Plavšić*, Pretresno veće je prihvatilo ponašanje Biljane Plavšić nakon zločina kao olakšavajući faktor, jer je ona, nakon obustave neprijateljstva, pokazala da u velikoj meri podržava Opšti okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini iz 1995. godine (Dejtonski sporazum) i pokušala da smeni s dužnosti funkcionere koji su opstruirali uspostavljanje mira.”

¹⁸⁹ Presuda o kazni, par. 95 i 96.

¹⁹⁰ Presuda o kazni, par. 95.

funkcionere,¹⁹¹ pošto je “dala znatan doprinos miru u regionu”, pri čemu nije pominjalo ublažavanje patnje žrtava.¹⁹² Žalbeno veće smatra da je u Presudi o kazni pogrešno protumačena ocena Pretresnog veća u predmetu *Plavšić* “ponašanja Biljane Plavšić nakon sukoba.”

57. Uz to, Žalbeno veće ističe da su Pretresnom veću bili na raspolaganju dokazi strana u postupku o ponašanju žalioca nakon činjenja zločina progona, relevantnom kad je reč o njegovom doprinosu uspostavljanju mira.¹⁹³ Tokom pretresa po žalbi odbrana je potvrdila da u svom Podnesku u vezi s odmeravanjem kazne nije navela žaliočevo učešće u mirovnim pregovorima i svedočenje ambasadora Galbraitha, i priznala da je do tog propusta došlo nepažnjom.¹⁹⁴ Međutim, žalilac je ispravno konstatovao da su ti dokazi predloženi Pretresnom veću,¹⁹⁵ budući da ih je tužilaštvo pominjalo u svom Podnesku u vezi s odmeravanjem kazne i tokom pretresa o odmeravanju kazne.¹⁹⁶ Žalbeno veće smatra da je Pretresno veće izgleda odlučilo da te dokaze ne uzme u obzir pri ublažavanju kazne, iako je znalo za njih i pominjalo ih u Presudi o kazni.¹⁹⁷

58. Analiza dokaza predloženih Pretresnom veću ukazuje na to da se žalilac zalagao za miran saživot između Hrvata i Srba.¹⁹⁸ U svojstvu ministra spoljnih poslova RSK 1994. i 1995. godine, učestvovao je u pregovorima između vlasti Hrvatske i RSK, koje je podsticala i podržavala međunarodna zajednica.¹⁹⁹ Prema iskazu ambasadora Galbraitha, datog u drugom predmetu i drugom kontekstu, žalilac se zalagao za interese srpskog stanovništva u Krajini više nego ijedan drugi političar; on je bio “jedini koji se zaista brinuo za lokalno stanovništvo” i bio je skloniji ideji saživota Srba i Hrvata nego drugi.²⁰⁰ Žalbeno veće ističe da je u ovom kontekstu eksplicitno pomenut samo zajednički život Hrvata i Srba, ali ne i “drugi civili/stanovništvo nesrpske nacionalnosti.”²⁰¹ Drago Kovačević, koji je radio kao socijalni radnik na području Krajine, svedočio je o svojim i žaliočevim nastojanjima da stupe u pregovore s hrvatskim vlastima kako bi se Krajina

¹⁹¹ Presuda o kazni u predmetu *Plavšić*, par. 85-93.

¹⁹² *Ibid.*, par. 94.

¹⁹³ Analiza žaliočevog Podneska u vezi s odmeravanjem kazne govori o tome da je o kasnijem ponašanju kao olakšavajućem faktoru bilo reči u okviru zasebnog odeljka, ali se argumenti koje on sadrži odnose na njegovu saradnju s tužilaštvom i dobrovoljnu predaju. Vidi Podnesak Milana Babića u vezi s odmeravanjem kazne, par. 65. Međutim, tužilaštvo se tokom pretresa o odmeravanju kazne konkretno bavilo njegovim nastojanjima da uspostavi mir. Vidi pretres o odmeravanju kazne, T. 205 i 206.

¹⁹⁴ T. 30 i 31 u žalbenom postupku.

¹⁹⁵ Podnesak žalioca, par. 132; T 31 u žalbenom postupku.

¹⁹⁶ Podnesak tužilaštva u vezi s odmeravanjem kazne, par. 27-28; pretres o odmeravanju kazne, T. 205 i 206.

¹⁹⁷ Presuda o kazni, fusnote 38 i 41.

¹⁹⁸ Pretres o odmeravanju kazne, T. 205.

¹⁹⁹ *Ibid.*, gde se poziva na svedočenje ambasadora Galbraitha u predmetu *Milošević*, označeno kao dokazni predmet br. PS5. Tokom pretresa po žalbi tužilaštvo se pozvalo i na žaliočevo svedočenje u predmetu *Milošević*, označeno kao dokazni predmet br. PS7 (T. 48 u žalbenom postupku). Iako ga je tužilaštvo tokom pretresa po žalbi pominjalo kao dokazni predmet br. PS6, žaliočevo svedočenje u predmetu *Milošević* je označeno kao PS7 onda kad ga je tužilaštvo ponudilo kao dokaz. Vidi pretres o odmeravanju kazne, T. 81.

²⁰⁰ Pretres o odmeravanju kazne, T. 205.

²⁰¹ Presuda o kazni, par. 15, 16, 24 i 34.

mirnim putem reintegrisala u sastav Republike Hrvatske u skladu s mirovnim planom Z-4.²⁰² On je posvedočio i da je prisustvovao razgovorima žalioca i ambasadora Galbraitha u vezi s mirovnim planom Z-4 i potvrdio da je žalilac bio za sporazum.²⁰³

59. Žalbena veće se uverilo da je žalilac nakon počinjenja zločina progona pokušao da uspostavi mir. Žalbena veće je mišljenja da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo kada je kategorički odbilo da te pokušaje uspostavljanja mira uzme u obzir kao olakšavajuću okolnost zbog toga što njima nisu direktno ublažene patnje žrtava.

60. Žalbena veće je mišljenja da takva greška automatski ne povlači ublažavanje kazne. Imajući u vidu težinu zločina za koji je žalilac proglašen krivim i okolnosti datog predmeta, Žalbena veće je zaključilo da žaliočevim nastojanjima da uspostavi mir ne treba pridati značajnu težinu. Koliko god da su sami po sebi hvale vredni, žaliočevi pokušaji da Srbe u Krajini zaštiti od napada svojim pristajanjem na plan Z-4, kako je gore opisano, ne umanjuju ozbiljno kažnjivo ponašanje za koje je žalilac osuđen. Pretresno veće bilo je mišljenja da je žaliočevo učešće u udruženom zločinačkom poduhvatu u cilju progona bilo motivisano slepim zastupanjem interesa Srba na račun nesrba, “nedostatkom moralne snage” usled kojeg “nije bio u stanju da se suprotstavi nepravdi koja je činjena nesrpskom civilnom stanovništvu i priključio se udruženom zločinačkom poduhvatu”.²⁰⁴ To što je žalilac prihvatio mirovni plan Z-4 ukazuje na dalju brigu za Srbe u odnosu na Hrvate, a ne na kajanje, budući da je izneto konkretno zapažanje da se žalilac više zalagao za interese Srba u Krajini nego bilo ko drugi, te da je, stoga, prihvatanjem saživota Srba i Hrvata želeo da ih zaštiti od napada. Ukratko, žaliočeva nastojanja u vezi s planom Z-4 ne pokazuju da je bio svestan protivpravne prirode svojih ranijih postupaka i da je bio spreman da se za njih iskupi.

61. U svetlu zadatka ovog Međunarodnog suda prema glavi VII Povelje UN, Žalbena veće ističe da nastojanje da se uspostavi mir u bivšoj Jugoslaviji u principu jeste relevantno kao olakšavajuća okolnost. Međutim, u ovom konkretnom predmetu, Žalbena veće, između ostalog, podseća na paragraf 53 Presude o kazni, gde je Pretresno veće ispravno konstatovalo da se “uverilo u izuzetnu težinu zločina u vezi s kojim je Babić priznao krivicu”. Kazna uvek mora da bude proporcionalna težini zločina, pri čemu treba odvagati tu težinu i sve eventualne otežavajuće faktore, s jedne strane, i olakšavajuće faktore s druge. Posmatrano u kontekstu ukupnog žaliočevog ponašanja predloženo Pretresnom veću, Žalbena veće se nije uverilo da bi Pretresno veće izreklo, ili da bi trebalo da izrekne drugačiju kaznu da nije, kao što je gore navedeno, pogrešno primenilo

²⁰² *Ibid.*, T. 206, gde se govori o svedočenju Draga Kovačevića.

²⁰³ *Ibid.*, T. 153.

²⁰⁴ Presuda o kazni, par. 98.

pravo zato što nije uzelo u obzir pregovore u vezi s planom Z-4. To naročito važi ako se imaju u vidu težina i otežavajuće okolnosti veoma teškog zločina činjenog tokom dužeg perioda u okviru dugotrajnog oružanog sukoba koji je tada bio u početnoj fazi. Iz tih razloga, Žalbeno veće zaključuje da učešće žalioca u mirovnim pregovorima vezanim za plan Z-4 nakon učešća u zločinu progona nesrba ne nalaže ublažavanje kazne koja mu je izrečena.

62. Uz to, žalilac tvrdi da je tokom perioda na koji se odnosi Optužnica nastojao da ublaži probleme u zatvorima tako što je zapošljavao stručno zatvorsko osoblje, što je Pretresno veće takođe ignorisalo.²⁰⁵ Žalbeno veće ističe da taj argument nije naveden u Podnesku žalioca u vezi s odmeravanjem kazne, a da ga ni odbrana nije iznela u usmenoj argumentaciji pred Pretresnim većem. U stvari, odbrana na pretresu po žalbi nije porekla da je taj argument prvi put iznet u žalbenom postupku.²⁰⁶ Nema dokaza na osnovu kojih bi Žalbeno veće moglo da razmotri tu tvrdnju. Stoga, Pretresno veće nije pogrešilo zato što dati faktor nije uzelo u obzir pri oceni olakšavajućih faktora. Uz to, Žalbeno veće želi da naglasi da nijedan žalilac ne može da očekuje da Žalbeno veće u žalbenom postupku razmatra dokaze o olakšavajućim okolnostima koji su u prvostepenom postupku bili na raspolaganju, ali nisu izvedeni.²⁰⁷

63. Iz gorenavedenih razloga, ovaj deo žaliočevog šestog osnova za žalbu se odbacuje.

2. Da li je Pretresno veće primenilo primeren standard dokazivanja potreban da bi se žaliočevo ponašanje nakon činjenja zločina prihvatilo kao olakšavajuća okolnost

64. U okviru ovog dela šestog osnova za žalbu žalilac tvrdi da je “Pretresno veće primenilo pogrešan standard dokazivanja po pitanju tereta dokazivanja koji žalilac snosi prilikom utvrđivanja te olakšavajuće okolnosti.”²⁰⁸ Pošto olakšavajuće okolnosti valja utvrditi samo ocenom verovatnoće, on tvrdi da je svedočenje ambasadora Galbraitha po pitanju njegovih mirovnih nastojanja trebalo uzeti u obzir kao olakšavajuću okolnost i pridati mu izvesnu težinu, pošto se iz takvog svedočenja vidi da se on verovatnije jeste angažovao u vezi s mirovnim planom nego da

²⁰⁵ Podnesak žalioca, par. 141, gde se poziva na paragraf 34 Izjave o činjenicama, čiji relevantan deo glasi: “[...] Krajem 1991. ili početkom 1992. godine, preduzeo je korake da ublaži probleme tako što je postavio profesionalne zatvorske radnike.” Odbrana dalje tvrdi da je dovođenjem novih stražara u zatvore “omogućio da se stane na put okrutnom ponašanju kojeg je tamo bilo.”

²⁰⁶ Na pretresu po žalbi sudija Güney je postavio sledeće pitanje: “U žalbenom podnesku ste po prvi put pomenuli da je g. Babić pokušao da ublaži [...] probleme koji su preovladavali u zatočeničkim centrima angažovanjem stručnog zatvorskog osoblja, ali niste objasnili u kojoj meri je to doprinelo poboljšanju uslova zatočenja. Možete li nam reći nešto više o tome? [...]”. Odbrana u svom odgovoru nije porekla da se to po prvi put pominje u Podnesku žalioca i rekla je da će žalilac bolje odgovoriti na to pitanje. Žalilac nije dao nikakvo dodatno objašnjenje. T. 53 i 54 u žalbenom postupku.

²⁰⁷ “Što se tiče dodatnih dokaza koji idu u prilog ublažavanju kazne koji su na suđenju bili na raspolaganju ali nisu izneti, Žalbeno veće smatra da ono nije nadležno telo koje bi prvo trebalo da razmatra takav materijal.” Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 674; vidi i Drugostepenu presudu u predmetu *Kupreškić*, par. 414.

nije.²⁰⁹ Međutim, tužilaštvo se ne slaže da je Pretresno veće primenilo pogrešan standard dokazivanja i tvrdi da jeste ocenilo dokaze na osnovu verovatnoće, kao što i treba da učini.²¹⁰

65. Žalbno veće podseća da je Pretresno veće ispravno istaklo da “[o]lakšavajuće okolnosti [...] treba utvrditi na osnovu ocenjivanja uverljivosti dokaza.”²¹¹ Žalbno veće je mišljenja da žalilac nije pokazao da je Pretresno veće primenilo pogrešan pravni kriterijumi zaključuje da takva greška ionako ne bi iziskivala izmenu kazne izrečene žalioocu, iz razloga navedenih u prethodnom pododeljku. Shodno tome, taj deo žaliočevog šestog osnova za žalbu se odbacuje.

E. Ukupna ocena olakšavajućih okolnosti od strane Pretresnog veća

66. Žalilac u okviru desetog osnova za žalbu tvrdi da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo i pogrešno utvrdilo činjenično stanje, te da je zloupotrebilo svoje diskreciono pravo zato što nije “pridalo odgovarajuću težinu ukupnim olakšavajućim okolnostima za koje je ustanovilo da postoje, to jest: (1) priznanju krivice, (2) značajnoj saradnji, (3) izražavanju kajanja, (4) dobrovoljnoj predaji, (5) ličnim i porodičnim prilikama”.²¹² On tvrdi da “težina izrečene kazne ukazuje na to da tim olakšavajućim okolnostima, bilo svakoj ponaosob ili zajedno, nije pridata odgovarajuća težina”.²¹³ Tužilaštvo odgovara da žalilac nije “dokazao da je Pretresno veće napravilo primetnu grešku kad je utvrdilo kakvu će težinu pridati tim olakšavajućim okolnosti”.²¹⁴ Žalbno veće će se pozabaviti tim navodnim greškama u vezi sa svakom olakšavajućom okolnošću ponaosob.²¹⁵

1. Žaliočevo priznavanje krivice

67. Žalilac tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo jer činjenici da je priznao krivicu “nije pridalo odgovarajuću težinu” kao olakšavajućoj okolnosti.²¹⁶ On tvrdi da je Pretresno veće konstatovalo da je to što je priznao krivicu “izuzetno i zbog toga što je, prihvatanjem činjenica i krivice, povećana

²⁰⁸ Podnesak žalioca, par. 140.

²⁰⁹ *Ibid.*

²¹⁰ Podnesak respondenta, par. 3.65.

²¹¹ Presuda o kazni, par. 48.

²¹² Podnesak žalioca, par. 181.

²¹³ *Ibid.*, par. 188.

²¹⁴ Podnesak respondenta, par. 3.97; T. 48 - 49 u žalbenom postupku.

²¹⁵ Žalbno veće se neće baviti time da li je Pretresno veće pridalo primerenu težinu olakšavajućim okolnostima koje pominje žalilac, posmatranim “zajedno”. Neki žalilac može uspešno da ospori odluku pretresnog veća u vezi s težinom pridatom nekoj olakšavajućoj okolnosti samo ako pokaže da je to pretresno veće napravilo primetnu grešku po pitanju tog konkretnog faktora. Kao što je pravilno konstatovano u par. 675 Drugostepene presude u predmetu *Kvočka*, “[p]uko nabravanje olakšavajućih faktora nije dovoljno da se izvrši taj zadatak”.

²¹⁶ Podnesak žalioca, par. 182.

verovatnoća da će protiv njega biti podignuta optužnica”,²¹⁷ ali da tu okolnost nije smatralo “izuzetnom” kad joj je pridavalo težinu.²¹⁸ Tužilaštvo odgovara da je žaliočeva tvrdnja “neosnovana i nepotkrepljena”, te da nije dokazao da je Pretresno veće zloupotrebilo svoje diskreciono pravo.²¹⁹

68. Žalbeno veće je mišljenja da Pretresno veće jeste uzelo u obzir tu olakšavajuću okolnost. Ono ju je smatralo “izuzetnom”²²⁰ i jeste je uzelo u obzir pri donošenju konačne odluke.²²¹ Žalilac nije pokazao da je Pretresno veće napravilo primetnu grešku u primeni svog diskrecionog prava kada je pridavalo težinu predmetnoj olakšavajućoj okolnosti. Usled toga, ovaj deo žaliočevog desetog osnova za žalbu se odbacuje.

2. Žaliočeva značajna saradnja

69. Žalilac tvrdi da Pretresno veće “u stvari, jeste pridalo znatnu težinu njegovoj značajnoj saradnji s Međunarodnim sudom kao olakšavajućoj okolnosti”, ali da je, međutim, “očigledno da se ta primerena težina nije odrazila na izrečenu kaznu”.²²² Taj njegov argument se temelji na poređenju s kaznom izrečenom Biljani Plavšić, koja je blaža, uprkos tome što ona “nije ponudila nikakvu saradnju”.²²³ Po njegovom mišljenju, “ta nesrazmernost ne može se opravdati samo njenim godinama i pogrešnim zaključkom Pretresnog veća da [njegovu] ponašanje nakon sukoba nije bilo jednako ponašanju Biljane Plavšić”.²²⁴ Tužilaštvo odgovara da Pretresno veće, kao što je primetio i žalilac, njegovoj saradnji jeste pridalo “značajnu težinu kao olakšavajućoj okolnosti” i da je taj argument stoga pogrešan.²²⁵ Ono dalje tvrdi da žaliočevo poređenje s predmetom *Plavšić* “nije primereno” budući da se “kazne ne mogu porediti po osnovu saradnje i starosne dobi.”²²⁶

70. Kao što je tužilaštvo istaklo, a žalilac prihvatio, Pretresno veće jeste pridalo značajnu težinu žaliočevoj saradnji.²²⁷ Žalilac nije pokazao da Pretresno veće nije pridalo dovoljnu težinu relevantnim pitanjima, ali ipak ponovo osporava kaznu koju je izreklo poredeći svoj predmet sa predmetom *Plavšić*. Žalbeno veće je već odbacilo žaliočev argument da je Pretresno veće pogrešilo

²¹⁷ Presuda o kazni, par. 70.

²¹⁸ Podnesak žalioca, par. 182.

²¹⁹ Podnesak respondenta, par. 3.89 i 3.90.

²²⁰ Presuda o kazni, par. 70.

²²¹ Presuda o kazni, par. 71: “Pretresno veće se uverilo da Babićevo potvrdno izjašnjavaње o krivici u gorenavedenim okolnostima predstavlja olakšavajući faktor.” Vidi i Presudu o kazni, par. 97: “Naposletku, Pretresno veće prihvata da sledeći faktori upućuju na zaključak da je primereno izreći blažu kaznu: Babićevo priznavanje krivice i spremnost da to odmah učini ...”

²²² Podnesak žalioca, par. 183.

²²³ *Ibid.*

²²⁴ *Ibid.*, par. 184.

²²⁵ Podnesak respondenta, par. 3.91; T. 49 u žalbenom postupku.

²²⁶ *Ibid.*, par. 3.92.

²²⁷ Presuda o kazni, par. 75.

jer nije izreklo kaznu sličnu onoj izrečenoj Biljani Plavšić, pošto je takvo poređenje od male koristi za dati predmet.²²⁸ Stoga se taj deo žaliočevog desetog osnova za žalbu odbacuje.

3. Žaliočevo izražavanje kajanja

71. Žalilac tvrdi da Pretresno veće nije pridalo odgovarajuću težinu činjenici da je on izrazio kajanje.²²⁹ On Žalbenom veću skreće pažnju na to da “[z]a razliku od svih drugih osuđenika na ovom Međunarodnom sudu, [on] nije javno izrazio kajanje neposredno pre nego što mu je izrečena kazna, već ranije, onda kad se potvrdno izjasnio o krivici”, kao i na to da je “privatno izrazio kajanje mnogo ranije, na samom početku saradnje s Međunarodnim sudom”.²³⁰ Tužilaštvo se slaže s žaliocem u vezi s tim da je on odmah izrazio kajanje i ističe da je njegov slučaj “jedinstven jer je on pristupio dok je tužilaštvo još uvek bilo u istražnoj fazi postupka”.²³¹ Uprkos tome, tužilaštvo ostaje pri stavu da žalilac nije pokazao da Pretresno veće nije pridalo odgovarajuću težinu činjenici da je on izrazio kajanje.²³²

72. Žalbeno veće ističe da je Pretresno veće imalo u vidu činjenicu da je žalilac izrazio kajanje i pre²³³ i nakon²³⁴ što se potvrdno izjasnio o krivici, kao i da je to uzelo u obzir kao olakšavajući faktor.²³⁵ Žalilac nije pokazao da je Pretresno veće napravilo primetnu grešku u primeni svog diskrecionog prava. Usled toga se taj deo žaliočevog desetog osnova za žalbu odbacuje.

4. Žaliočeva dobrovoljna predaja

73. Žalilac tvrdi da se on ne samo dobrovoljno predao, već je to učinio “znajući da mu preti kazna zatvora”.²³⁶ On Žalbenom veću takođe skreće pažnju na to da je, i pre nego što je protiv njega podignuta optužnica, počeo da saraduje i da je s porodicom živeo pod zaštitom Međunarodnog suda.²³⁷ Uz to, on tvrdi da je njegova situacija “drugačija od situacije bilo kog drugog optuženog” jer se predao bez naloga za hapšenje.²³⁸ Tužilaštvo se slaže sa žaliocem po pitanju toga da je on priznao svoje učešće i pre nego što je podignuta optužnica i dalje konstatuje da je “kad je pristao da

²²⁸ Vidi Deo IV(B)(2).

²²⁹ Podnesak žalioca, par. 185.

²³⁰ *Ibid.*

²³¹ Podnesak respondenta, par. 3.93; T. 49 u žalbenom postupku.

²³² *Ibid.*, par. 3.93.

²³³ Presuda o kazni, par. 82.

²³⁴ *Ibid.*, par. 83.

²³⁵ *Ibid.*, par. 84: “Pretresno veće se uverilo da je Babićevo kajanje iskreno, te ono stoga predstavlja olakšavajući faktor.”

²³⁶ Podnesak žalioca, par. 186.

²³⁷ *Ibid.*

²³⁸ *Ibid.*

svedoči, znao da će biti osuđen na kaznu zatvora”.²³⁹ Iako je istaklo da se žaliočev slučaj zbog toga razlikuje od ostalih, tužilaštvo konstatuje da Pretresno veće ovu činjenicu jeste uzelo u obzir kao olakšavajući faktor i da “ništa od navedenog ne ukazuje na to da Pretresno veće tom faktoru nije pridalo odgovarajuću težinu”.²⁴⁰

74. Žalbeno veće smatra da je žaliočev argument da se predao znajući “da mu preti kazna zatvora” neutemeljen, budući da bi se to moglo reći za svakog optuženog koji se predao ovom Međunarodnom sudu i potvrdno izjasnio o krivici za teške zločine navedene u Statutu. Što se tiče njegovog argumenta u vezi sa saradnjom, Žalbeno veće je već zaključilo da je Pretresno veće primereno uzelo u obzir njegov status zaštićenog svedoka i posledice njegove saradnje po njegovu porodicu, te da je, shodno tome, njegovoj saradnji pridalo “značajnu težinu”.²⁴¹ Što se tiče činjenice da se predao bez naloga za hapšenje, Žalbeno veće želi da istakne da je Pretresno veće s tim u vezi prihvatilo argumente obe strane u postupku, kao što je jasno navedeno u Presudi o kazni.²⁴² Uz to, kao što je tužilaštvo ispravno primetilo, Pretresno veće pri razmatranju žaliočeve saradnje jeste uzelo u obzir to što je “davanjem izjava i dokumentacije kojima je samog sebe inkriminisao [...] pomogao da se on i drugi privedu pravdi”.²⁴³

75. Žalbeno veće je mišljenja da je Pretresno veće njegovu dobrovoljnu predaju pravilno uvažilo kao olakšavajuću okolnost²⁴⁴ i da ju je uzelo u obzir pri donošenju konačne odluke.²⁴⁵ Usled toga, taj deo žaliočevog desetog osnova za žalbu se odbacuje.

5. Žaliočeve lične i porodične prilike

76. Žalilac ponovno tvrdi da su, kao što je rečeno u okviru njegovog četvrtog osnova za žalbu, “okolnosti njegovog predmeta i posledice njegove saradnje po njegovu porodicu drugačije od svih drugih koje su razmatrane na Međunarodnom sudu”.²⁴⁶ On zatim poredi svoj predmet s predmetom Biljane Plavšić, kojoj je izrečena blaža kazna, uprkos tome što “sebe i svoju porodicu nije dovela u opasnost time što je pomogla Međunarodnom sudu da se drugi privedu pravdi”.²⁴⁷ Tužilaštvo odgovara da Pretresno veće ovu činjenicu jeste uzelo u obzir kao olakšavajući faktor i da “to što je

²³⁹ Podnesak respondentata, par. 3.94.

²⁴⁰ *Ibid.*

²⁴¹ Presuda o kazni, par. 74. Vidi Deo VI(B).

²⁴² Presuda o kazni, par. 86.

²⁴³ *Ibid.*, par. 74.

²⁴⁴ *Ibid.*, par. 86.

²⁴⁵ *Ibid.*, par. 97.

²⁴⁶ Podnesak žaliočica, par. 187.

²⁴⁷ *Ibid.*

žaliocu izrečena strožija kazna nego Biljani Plavšić, međutim, ne ukazuje na činjenicu da Pretresno veće tom faktoru nije pridalo odgovarajuću težinu.”²⁴⁸

77. Kao što je Žalbena veće već istaklo, pridajući “značajnu težinu” žaliočevoj saradnji kao olakšavajućem faktoru, Pretresno veće je primereno uzelo u obzir i status žaliooca kao zaštićenog svedoka i posledice te saradnje po njegovu porodicu, te zaključilo da je Pretresno veće pravilno ocenilo te okolnosti.²⁴⁹ Žalilac u okviru ovog dela desetog osnova za žalbu nije izneo dalje argumente kako bi dokazao da je Pretresno veće napravilo primetnu grešku u primeni diskrecionog prava. Usled toga, taj deo žaliočevog desetog osnova za žalbu se odbacuje.

²⁴⁸ Podnesak respondenta, par. 3.95.

²⁴⁹ Vidi odeljak VI(B).

VII. SEDMI OSNOV ZA ŽALBU: ŽALIOČEV RUKOVODEĆI POLOŽAJ KAO OTEŽAVAJUĆA OKOLNOST

78. U okviru datog osnova za žalbu žalilac tvrdi da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo i pogrešno utvrdilo činjenično stanje, te da je zloupotrebilo svoje diskreciono pravo zato što je zaključilo da je on “u okviru [udruženog zločinačkog poduhvata] bio na rukovodećem položaju” i zato što je taj položaj uzelo u obzir kao otežavajući faktor, usled čega je izreklo strožiju kaznu.²⁵⁰ On tvrdi da se taj zaključak Pretresnog veća temelji na dva argumenta: (1) “kao regionalni politički vođa, on je koristio resurse SAO Krajine za sprovođenje udruženog zločinačkog poduhvata”; i (2) “svojim govorima i nastupima u sredstvima javnog informisanja pripremao je srpsko stanovništvo da prihvati dela progona kao sredstvo za ostvarenje svojih ciljeva”.²⁵¹ Tužilaštvo se slaže s žaliočcem da “njegov položaj regionalnog političkog vođe nije bio jednak rukovodećem položaju u udruženom zločinačkom poduhvatu”,²⁵² ali tvrdi da je žalilac “pogrešno definisao”²⁵³ zaključak Pretresnog veća u vezi s njegovom ulogom. Po mišljenju tužilaštva, Pretresno veće je žaliočevu ulogu “političkog vođe visokog ranga” ispravno uzelo u obzir kao otežavajuću okolnost, te, stoga, nije zloupotrebilo svoje diskreciono pravo.²⁵⁴

79. Žalbena veće smatra da Pretresno veće, suprotno tvrdnjama žalioca, nije bilo mišljenja da njegov rukovodeći položaj u udruženom zločinačkom poduhvatu sam po sebi predstavlja otežavajuću okolnost, već da “to što je Babić bio i ostao na visokom političkom položaju predstavlja otežavajuću okolnost”.²⁵⁵ Žalbena veće je već istaklo da je Pretresno veće prihvatilo činjenicu da žalilac “nije bio glavni pokretač kampanje progona”.²⁵⁶ Iz analize žaliočeve uloge koju je izvršilo Pretresno veće ne sledi da je, po njegovom mišljenju, žalilac imao rukovodeću funkciju u udruženom zločinačkom poduhvatu. Štaviše, ono se usredsredilo na to što je žalilac bio “regionalni politički vođa visokog ranga” koji je tokom perioda na koji se odnosi Optužnica bio na istaknutim funkcijama.²⁵⁷ Ta činjenica je jasno navedena u Optužnici²⁵⁸ i u Izjavi o činjenicama,²⁵⁹ a žalilac je ni na koji način nije osporio. Stoga je žaliočev argument s tim u vezi neosnovan.

²⁵⁰ Podnesak žalioca, par. 143.

²⁵¹ *Ibid.*, par. 145, gde se citira par. 61 Presude o kazni.

²⁵² Podnesak respondenta, par. 3.67, gde se citira par. 148 Podneska žalioca.

²⁵³ *Ibid.*, par. 3.68.

²⁵⁴ *Ibid.*, par. 3.68; T. 43 u žalbenom postupku.

²⁵⁵ Presuda o kazni, par. 62.

²⁵⁶ *Ibid.*, par. 79. Vidi par. 38 gore.

²⁵⁷ Presuda o kazni, par. 56.

²⁵⁸ Optužnica, par. 3.

²⁵⁹ Izjava o činjenicama, par. 4 i 5.

80. Žalbeno veće će se sada pozabaviti argumentima u vezi s ovim osnovom za žalbu, iznetim tokom pretresa po žalbi.²⁶⁰ Tužilaštvo je ponovo iznelo svoje mišljenje da Pretresno veće žaliočev položaj političkog vođe nije smatralo jednakim rukovodećem položaju u udruženom zločinačkom poduhvatu.²⁶¹ Odbrana je odgovorila na sledeći način:

Ukoliko se to mišljenje prihvati, to znači da se svakom ko je optužen, a ko je na visokom političkom položaju, bez obzira na njegovu ulogu u udruženom zločinačkom poduhvatu, to mora pripisati kao otežavajuća okolnost. Je li to cilj zakona? Ili je cilj zakona da se rukovodeća uloga nekome pripiše kao otežavajuća okolnost ukoliko je on zaista [bio] na rukovodećem položaju u okviru udruženog zločinačkog poduhvata?²⁶²

Odbrana je zaključila da “je zaista bilo slučajeva gde je osobama na visokim političkim funkcijama pripisivana ta otežavajuća okolnost, ali te osobe su bile i vođe udruženog zločinačkog poduhvata.”²⁶³ Žalbeno veće ističe da se, suprotno tvrdnji odbrane, to što neki optuženi zauzima “visoku političku funkciju” pri odmeravanju kazne smatra otežavajućom okolnošću, čak ako se i ne radi o rukovodećem položaju u udruženom zločinačkom poduhvatu.²⁶⁴ Iz nekoliko predmeta pred ovim Međunarodnim sudom u kojima se nije radilo o vidu odgovornosti za učesće u udruženom zločinačkom poduhvatu vidi se da pretresno veće ima diskreciono pravo da kao otežavajuću okolnost uzme u obzir starešinstvo, položaj vlasti ili visok rukovodeći položaj osobe koja snosi krivičnu odgovornost prema članu 7(1) Statuta.²⁶⁵ Visoki rang na vojnom ili političkom polju, sam po sebi, ne iziskuje strožiju kaznu. Međutim, osoba koja zloupotrebljava ili pogrešno primenjuje svoja ovlašćenja zaslužuje strožiju kaznu.²⁶⁶ Shodno tome, nije bitan sâm položaj vlasti, već taj položaj u kombinaciji s načinom na koji se vlast vrši.²⁶⁷ Na primer, u predmetu *Aleksovski* Žalbeno veće je bilo mišljenja da je odgovornost nadređenog koju je žalilac snosio kao upravnik zatvora, “njegova krivična djela učinila znatno težim. Umjesto da ga je spriječio, on je učestvovao u nasilju protiv onih koje je trebao zaštititi”.²⁶⁸ U predmetu *Ntakirutimana* Žalbeno veće MKSR se složilo s

²⁶⁰ T. 52-53 u žalbenom postupku.

²⁶¹ T. 43 u žalbenom postupku, red od 2 do 6: “[...] u okviru ovog konkretnog osnova, žalilac je pogrešno protumačio potez Pretresnog veća. Ovu konkretnu otežavajuću okolnost Veće nije zasnovalo na rukovodećoj ulozi žalioca u udruženom zločinačkom poduhvatu. U stvari, ono ju je zasnovalo na njegovoj ulozi regionalnog političkog vođe.”

²⁶² T. 52 u žalbenom postupku, red 23, do T. 53 u žalbenom postupku, red 4.

²⁶³ T. 53 u žalbenom postupku, red od 6 do 9.

²⁶⁴ Prvostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 1099. Pošto je zaključilo da Brđaninovu individualnu krivičnu odgovornost nije primereno opisati kao odgovornost za učesće u udruženom zločinačkom poduhvatu, Pretresno veće je zaključilo da njegov položaj vlasti na najvišem nivou političke hijerarhije i zloupotreba te vlasti predstavljaju otežavajuću okolnost značajne težine.

²⁶⁵ Vidi Drugostepenu presudu u predmetu *Aleksovski*, par. 183; Drugostepenu presudu u predmetu *Čelebići*, par. 745; Drugostepenu presudu u predmetu *Kupreškić*, par. 451.

²⁶⁶ Prvostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 709.

²⁶⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, par. 358 - 359.

²⁶⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 183.

Pretnim većem da to što je optuženi zloupotrebio svoj položaj u društvenoj zajednici predstavlja otežavajuću okolnost.²⁶⁹

81. U datom predmetu Pretresno veće nije bilo mišljenja da položaj žalioca kao regionalnog političkog vođe sam po sebi predstavlja otežavajuću okolnost. Pretresno veće je detaljno razmotrilo ponašanje žalioca kao regionalnog političkog vođe i istaklo da njegov rukovodeći položaj smatra otežavajućom okolnošću zato što je, na osnovu ovlašćenja koja je imao, koristio resurse SAO Krajine za sprovođenje udruženog zločinačkog poduhvata, držao huškačke govore tokom javnih nastupa i u sredstvima javnog informisanja čime je pripremao srpsko stanovništvo da prihvati dela progona kao sredstvo za ostvarenje svojih ciljeva i pojačao posledice kampanja progona dozvolivši da se ona nastavi.²⁷⁰ Stoga, Žalbeno veće smatra da je Pretresno veće pravilno zaključilo da žaliočev rukovodeći položaj predstavlja otežavajuću okolnost.

82. Iz gorenavedenih razloga, žaliočev sedmi osnov za žalbu se odbacuje.

²⁶⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Ntakirutimana*, par. 563.

²⁷⁰ Presuda o kazni, par. 61.

VIII. OSMI OSNOV ZA ŽALBU: DA LI JE PRETRESNO VEĆE NAPRAVILO GRUBU GREŠKU U TUMAČENJU RAZMERA ŽALIOČEVE ULOGE I UČEŠĆA U UDRUŽENOM ZLOČINAČKOM PODUH VATU

83. Žalilac u svojoj Najavi žalbe tvrdi da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo i pogrešno utvrdilo činjenično stanje zato što je “napravilo grubu grešku u tumačenju [njegove] uloge i učešća u [...] [udruženom zločinačkom poduhvatu]”.²⁷¹ Međutim, žaliočev podnesak ne sadrži nikakve nove argumente u prilog toj tvrdnji već se samo poziva na argumente iznete u prilog trećem i sedmom osnovu za žalbu. On to izričito priznaje.²⁷² Pošto se Žalbena veće već bavilo tim argumentima,²⁷³ nije ih potrebno dalje razmatrati. Jedini novi argument koji je izneo u okviru osmog osnova za žalbu jeste da je Pretresno veće prenebreglo “izjave i predloge tužilaštva”, što je okolnost koja, po njegovom mišljenju, pokreće “značajna pitanja koja su vezana za politiku, a kojima se Međunarodni sud dosad nije bavio”.²⁷⁴ Iako taj argument izlazi iz okvira žaliočevog osmog osnova za žalbu, jer ne potkrepljuje tvrdnju da je Pretresno veće “napravilo grubu grešku u tumačenju” njegove uloge i učešća u udruženom zločinačkom poduhvatu, Žalbena veće će se tim argumentom ipak pozabaviti u cilju pojašnjavanja.

84. Ustvrdivši da nije rešeno pitanje koliku težinu pretresno veće treba da prida predlozima tužilaštva u vezi s visinom kazne, žalilac tvrdi da sporazumi o izjašnjanju o krivici nemaju “nikakvu vrednost ili značenje”²⁷⁵ zbog navodne “politike” koju opisuju na sledeći način:

- a) pretresno veće nema apsolutno nikakvu obavezu da uzme u obzir kaznu koju predloži tužilaštvo;
- b) pretresno veće ima pravo, a i može da izrekne strožiju kaznu od one koju je predložilo tužilaštvo;
- c) pretresno veće ne mora da navede nijedan razlog za izricanje kazne strožije od one koju je predložilo tužilaštvo;
- d) pretresno veće ne mora da uvaži činjenice navedene u izjavi o činjenicama ili one koje je iznelo tužilaštvo; i
- e) pretresno veće nema nikakvu obavezu da jasno obrazloži zašto je odbacilo takve činjenice.²⁷⁶

85. U okviru analize žaliočevog drugog osnova za žalbu Žalbena veće je zaključilo da Pretresno veće nije ignorisalo činjenice navedene u Izjavi o činjenicama²⁷⁷ i da nije tačno da nije dalo

²⁷¹ Najava žalbe, par. 8.

²⁷² Podnesak žaliočca, par. 162. Vidi i Podnesak respondenta, par. 3.72.

²⁷³ Vidi delove V i VII.

²⁷⁴ Podnesak žaliočca, par. 165.

²⁷⁵ *Ibid.*, par. 166 i 168.

obrazloženje za neprihvatanje kazne koju su predložile strane u postupku.²⁷⁸ Imajući na umu te prethodne zaključke, Žalbena veće će se sada pozabaviti žaliočevom tvrdnjom da sporazumi o izjašnjavanju o krivici, zbog goreopisane “politike”, nemaju nikakav značaj.

86. Kao što sugeriše žalilac a konstatuje tužilaštvo, goreopisana “politika” bi zaista mogla da “destimuliše”²⁷⁹ sklapanje sporazuma o izjašnjavanju o krivici na ovom Međunarodnom sudu.²⁸⁰ Ipak, ideja da na ovom Međunarodnom sudu postoji takva navodna “politika” neosnovana je i žalilac ne potkrepljuje nijedan od njenih navodnih elemenata. Ako se optuženi potvrdno izjasnio o krivici pretresno veće, u skladu s pravilom 62*bis*(iv), mora da utvrdi “da postoje dovoljne činjenične osnove za postojanje krivičnog dela i učestvovanje optuženog u njemu, bilo na osnovu nezavisnih indicija bilo toga što ne postoji nikakvo bitno neslaganje između strana u pogledu predmetnih činjenica”. U slučaju kad je sklopljen sporazum o izjašnjavanju o krivici, pretresno veće optuženog proglašava krivim na osnovu činjenica o kojima su se strane u postupku sporazumele, navedenim u optužnici i izjavi o činjenicama. Stoga se ne može reći da pretresno veće u fazi izricanja presude može jednostavno da prenebregne te činjenice na osnovu kojih je optuženi i proglašen krivim. Osim toga, iako pretresno veće ima diskreciono pravo da izrekne strožiju kaznu od one koju su preporučile strane u postupku, kako je predviđeno pravilom 62*ter*(B) Pravilnika, u kojem je nedvosmisleno navedeno da pretresna veća ne obavezuje nijedan od sporazuma između strana, ona takođe imaju obavezu da uzmu u obzir “specifičan kontekst” sporazuma o izjašnjavanju o krivici – u kojem je optuženi priznao krivicu – i da pridaju “dužnu pažnju” preporukama strana u postupku.²⁸¹ Pretresno veće ne može, kako tvrdi žalilac, jednostavno da ignoriše takve preporuke i da od njih odstupi bez obrazloženja.²⁸²

87. Međutim, u datom predmetu je pridata dužna pažnja tome što je žalilac priznao krivicu i, kao što je Žalbena veće već zaključilo pri analizi drugog osnova za žalbu, dužna pažnja pridata je i preporukama strana u postupku. Pored toga, Pretresno veće je objasnilo zbog čega je odstupilo od njih: ono se nije složilo sa stranama u postupku po pitanju razmera žaliočeve uloge u udruženom zločinačkom poduhvatu. Stoga su žaliočevi argumenti u vezi s tom navodnom “politikom” neosnovani, te se njegov osmi osnov za žalbu odbacuje.

²⁷⁶ *Ibid.*, par. 167.

²⁷⁷ Vidi Deo V(A).

²⁷⁸ Vidi Deo IV(B)(1). Iz tog razloga tužilaštvo nije želelo da iznese nikakve argumente u vezi s tim žaliočevim argumentom: “Tužilaštvo se tim argumentom već bavilo u okviru odgovora na drugi osnov za žalbu, te o tome neće biti reči u ovom delu.” (Podnesak respondenta, par. 3.76).

²⁷⁹ Podnesak respondenta, par. 3.72 i 3.77.

²⁸⁰ Podnesak žalioca, par. 168.

²⁸¹ Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Dragan Nikolić*, par. 89.

²⁸² *Ibid.*

IX. DEVETI OSNOV ZA ŽALBU: DA LI JE PRETRESNO VEĆE RAZMATRALO ČINJENICE KOJE NISU OBUHVAĆENE OPTUŽNICOM

88. Žalilac tvrdi da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo i pogrešno utvrdilo činjenično stanje, te da je zloupotrebilo svoje diskreciono pravo zato što je “svoju odluku utemeljilo na događajima i činjenicama izvan perioda na koji se odnosi tačka 1 Optužnice”.²⁸³ On kaže da je Pretresno veće pogrešno protumačilo njegovu ulogu zaključivši da je “bio odgovoran za progone na jednoj trećini teritorije Hrvatske” i tvrdi da se takva odgovornost, između ostalog, pominje u okviru diskusije Pretresnog veća po pitanju “izuzetne težine” zločina²⁸⁴ i “velikog geografskog područja”²⁸⁵ na kojima su se oni odigrali.²⁸⁶ Tužilaštvo odgovara da je taj žaliočev argument “neutemeljen”.²⁸⁷ Ono tvrdi da se u Optužnici pravi “jasna razlika između vremenskog i teritorijalnog cilja udruženog zločinačkog poduhvata u kojem je žalilac učestvovao kao saizvršilac i stepena žaliočevog učešća u tom udruženom zločinačkom poduhvatu” i zaključuje da žalilac nije pokazao da je Pretresno veće pogrešilo “usvojivši formulaciju iz Optužnice i rezimea činjeničnog stanja”.²⁸⁸

89. Prema Optužnici, žalilac se tereti za učešće u udruženom zločinačkom poduhvatu koji je “započeo najkasnije 1. avgusta 1991. i trajao najmanje do juna 1992”, čija je svrha bila “da se veći deo hrvatskog i drugog nesrpskog stanovništva trajno ukloni s približno jedne trećine teritorije Republike Hrvatske”.²⁸⁹ Zločin progona za koji se tereti bio je “u okviru cilja udruženog zločinačkog poduhvata”,²⁹⁰ ali se odnosio samo na period “[o]d 1. avgusta 1991. godine ili približno od tog datuma do najmanje 15. februara 1992. godine”.²⁹¹ Suprotno tvrdnjama žalioaca,²⁹² Pretresno veće je u Presudi o kazni napravilo jasnu razliku između vremenskog okvira i teritorijalnog cilja udruženog zločinačkog poduhvata. Žalbena veće je mišljenja da je Pretresno veće valjano navelo vremenski okvir zločina, što je prihvatio i sam žalilac: “[k]ao što je navedeno u Presudi o kazni, žalilac prihvata da je od 1. avgusta 1991. godine ili približno od tog datuma do 15. februara 1992. godine na razičite načine doprinosaio kampanji progona”.²⁹³ Isto važi i za cilj udruženog zločinačkog

²⁸³ Podnesak žalioaca, par. 171.

²⁸⁴ Presuda o kazni, par. 53.

²⁸⁵ *Ibid.*

²⁸⁶ Podnesak žalioaca, par. 172.

²⁸⁷ Podnesak respondenta, par. 3.82.

²⁸⁸ *Ibid.* Vidi i T. 38 u žalbenom postupku.

²⁸⁹ Optužnica, par. 5.

²⁹⁰ *Ibid.*, par. 6.

²⁹¹ *Ibid.*, par. 13.

²⁹² Podnesak žalioaca, par. 174: “Pretresno veće nije napravilo neophodnu razliku između teritorijalnog okvira tokom perioda na koji se odnosi žaliočevo priznanje krivice i onoga koji je usledio.”

²⁹³ Podnesak žalioaca, par. 175; gde se poziva na par. 24 Presude o kazni.

poduhvata, koji je pretresno veće opisalo kao “trajno i prisilno uklanjanje većine hrvatskog i drugog nesrpskog stanovništva iz otprilike jedne trećine Hrvatske putem kampanje progona”,²⁹⁴ što je žalilac takođe prihvatio. Žalbeno veće je zaključilo da se žaliočevi argumenti temelje na pogrešnom tumačenju zaključaka Pretresnog veća. Pretresno veće nikad nije sugerisalo, kao što tvrdi žalilac, da je “teritorija SAO Krajine [...] zahvatala jednu trećinu teritorije Republike Hrvatske”.²⁹⁵ Na primer, žalilac navodi da se u paragrafu 24(b) Presude o kazni “pogrešno i netačno” citira paragraf 33(b) Izjave o činjenicama.²⁹⁶ Ti paragrafi glase kako sledi:

Babić je odigrao značajnu ulogu u osnivanju, podršci i radu organa vlade koji su upravljali SAO Krajinom, a koji su, u saradnji sa JNA i paralelnim strukturama vlasti, sprovođili **cilj trajnog i prisilnog uklanjanja većine hrvatskog i drugog nesrpskog stanovništva sa otprilike jedne trećine teritorije Republike Hrvatske** i učestvovao je izvršenju zločina koji se navode u Optužnici.²⁹⁷

Odigrao je ključnu ulogu u osnivanju, podršci i radu organa vlade koji su upravljali SAO Krajinom/RSK-om, a koji su, u saradnji s JNA i paralelnom strukturom vlasti, sprovođili **cilj udruženog zločinačkog poduhvata**.²⁹⁸

90. Dati paragrafi su veoma slični: kao što se vidi iz gorenavedenog, nepobitno je da je “cilj udruženog zločinačkog poduhvata”, koji se pominje u Izjavi o činjenicama i na koji se Pretresno veće ispravno pozvalo u paragrafu 24(b) Presude o kazni, bilo “trajno i prisilno uklanjanje većine hrvatskog i drugog nesrpskog stanovništva sa otprilike jedne trećine teritorije Republike Hrvatske”.²⁹⁹ Istu grešku žalilac pravi i kad tvrdi da je Pretresno veće u paragrafu 24(f) Presude o kazni “pogrešno i netačno” citiralo paragraf 33(g) Izjave o činjenicama.³⁰⁰ Dati paragrafi glase kako sledi:

Tražio je pomoć od snaga JNA ili je omogućio njihovo učešće u osnivanju i radu SAO Krajine, doprinoseći time ostvarivanju **cilja udruženog zločinačkog poduhvata**.³⁰¹

Babić je tražio pomoć od snaga JNA ili je omogućio njihovo učešće u osnivanju i radu SAO Krajine, čime je doprineo ostvarenju **cilja da se trajno i prisilno ukloni većina hrvatskog i drugog nesrpskog stanovništva sa otprilike jedne trećine teritorije Hrvatske**.³⁰²

Žalbeno veće je mišljenja da su žaliočevi argumenti s tim u vezi neosnovani.

91. Žalbeno veće će se sada pozabaviti žaliočevim sledećim argumentom da navodi iz paragrafa 53 Presude o kazni u vezi s “izuzetnom težinom zločina u vezi s kojim je [...] priznao krivicu” i

²⁹⁴ *Ibid.*, par. 174; gde se navodi par. 34 Presude o kazni.

²⁹⁵ *Ibid.*, par. 175; T. 25 u žalbenom postupku.

²⁹⁶ *Ibid.*, par. 173.

²⁹⁷ Presuda o kazni, par. 24(b), naglasak dodat.

²⁹⁸ Izjava o činjenicama, par. 33(b), naglasak dodat.

²⁹⁹ Optužnica, par. 5.

³⁰⁰ Podnesak žalioca, par. 178.

³⁰¹ Izjava o činjenicama, par. 33(g), naglasak dodat.

³⁰² Presuda o kazni, par. 24(f), naglasak dodat.

činjenicom da je zločin progona “počinjen na velikom geografskom području” ukazuju na to da Pretresno veće smatra da je on odgovoran za progone na jednoj trećini teritorije Hrvatske.³⁰³ Žalbena veće konstatuje da žalilac samo sugerše da je zaključak Pretresnog veća utemeljen na pogrešnoj oceni vremenskog i teritorijalnog okvira Optužnice, ali da tome u prilog ne iznosi nikakvu argumentaciju. Ono, stoga, smatra da je i taj argument neosnovan.

92. Iz gorenavedenih razloga, žaliočev deveti osnov za žalbu se odbacuje.

³⁰³ Podnesak žalioca, par. 172.

X. JEDANAESTI OSNOV ZA ŽALBU: ŽALILAC JE SVESTAN UKUPNOG ZNAČAJA SVOJE ULOGE

93. Žalilac tvrdi da je kazna koju je izreklo Pretresno veće delom neprimereno zasnovana na zaključku da on sve vreme nije bio svestan značaja svoje uloge u oružanom sukobu u Krajini tokom 1991. i 1992. godine.³⁰⁴ Žalilac tvrdi da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo i pogrešno utvrdilo činjenično stanje, te da je zloupotrebilo svoje diskreciono pravo zato što mu je nametnulo nedopustivu i nedefinisanu obavezu dokazivanja “kako bi [ga] uverio da je ‘sve vreme bio svestan ukupnog značaja uloge koju je tokom datog perioda imao u Hrvatskoj’”.³⁰⁵ On tvrdi i da je Pretresno veće pogrešilo zaključivši da on nije ispunio tu obavezu i uzevši taj “propust” kao jedan od razloga za izricanje date kazne.³⁰⁶ Po njegovom mišljenju, on uopšte nije bio obavezan da uverava Pretresno veće da je “u potpunosti svestan ukupnog značaja uloge koju je imao u događajima u vezi s kojima je priznao krivicu”.³⁰⁷ On dalje tvrdi da se zaključak Pretresnog veća, u svakom slučaju, “direktno kosi s neospornim činjenicama da se [on] izjasnio krivim; da je izrazio iskreno kajanje zbog svog činjenja i nečinjenja; da je u značajnoj meri saradivao s Međunarodnim sudom tako što mu je davao informacije, dokumentaciju i izjave o sebi i drugima, čime je i sebe i svoju porodicu izložio opasnosti”.³⁰⁸

94. Tužilaštvo odgovara da je Pretresno veće ispravno obavezalo žalioca da, “kao olakšavajući faktor, dokaže da je bio svestan ukupnog značaja uloge koju je imao u Hrvatskoj”,³⁰⁹ da je Pretresno veće primenilo ispravan pravni kriterijum – to jest, “ocenjivanje uverljivosti dokaza”³¹⁰ – i da žalilac nije dokazao da je Pretresno veće zaključilo da on “nije govorio istinu”.³¹¹ Žalbena veće će se pozabaviti svakom od tih navodnih grešaka ponaosob.

95. U okviru svog zaključka u vezi s određivanjem kazne, Pretresno veće je istaklo da je žalilac priznavanjem krivice “pokazao izvesnu dozu hrabrosti”, ali i da “se nije uverilo da je on sve vreme bio svestan značaja uloge koju je [...] imao u Hrvatskoj” tokom perioda na koji se odnosi Optužnica.³¹² Pretresno veće je došlo do tog zaključka nakon ocene olakšavajućih i otežavajućih okolnosti i moglo bi se zaista reći, kao što tvrde strane u postupku, da je “jedan od navedenih

³⁰⁴ Podnesak žalioca, par. 191, gde se poziva na par. 98 Presude o kazni. Vidi i Podnesak žalioca, par. 192.

³⁰⁵ Podnesak žalioca, par. 190.

³⁰⁶ *Ibid.*, par. 190 i 192.

³⁰⁷ *Ibid.*, par. 192.

³⁰⁸ *Ibid.*, par. 193. Vidi i par. 198.

³⁰⁹ Podnesak respondententa, par. 3.99.

³¹⁰ *Ibid.*, par. 3.100, gde se poziva na par. 48 Presude o kazni.

³¹¹ *Ibid.*, par. 3.102, gde se citira par. 198 Podneska žalioca.

³¹² Presuda o kazni, par. 98.

razloga za ovakvu presudu to što žalilac nije uverio Pretresno veće.”³¹³ Ipak, Žalbeno veće ističe da je, osim težine zločina, jedina od “individualnih prilika” koju je Pretresno veće uzelo u obzir kao otežavajuću, a što je izričito navedeno u Presudi o kazni, to što je žalilac bio i ostao na visokim političkim funkcijama.³¹⁴

96. Žalbeno veće nije mišljenja da je Pretresno veće žaliocu nametnulo nedopustivu i nedefinisanu obavezu dokazivanja da je sve vreme bio svestan bio svestan ukupnog značaja uloge koju je imao u Hrvatskoj, kao ni da je “pogrešilo jer je kao jedan od razloga za datu kaznu uzelo u obzir to što nije uverio Pretresno veće.”³¹⁵ U prilog tom argumentu žalilac se poziva na paragraf 102 Presude o kazni, koji se nalazi u okviru dispozitiva. Dotični paragraf glasi kako sledi:

Iz gorenavedenih razloga, razmotrivši argumente i dokaze koje su iznele strane u postupku, Pretresno veće ovim osuđuje Milana Babića na 13 (trinaest) godina zatvora.³¹⁶

97. Gorenavedeni paragraf se oslanja na pravne zaključke iz Presude o kazni, te ga tako treba i tumačiti. Predmetna konstatacija nalazi se u jednom paragrafu u okviru dela Presude o kazni naslovljenog “Zaključak”:

Babić je bio regionalni politički lider koji je, na štetu Hrvata i drugih nesrba, nastojao da promovise ono što je on smatrao interesima svog naroda putem teških kršenja međunarodnog humanitarnog prava. Usled nedostatka moralne snage nije bio u stanju da se suprotstavi nepravdi koja je činjena nesrpskom civilnom stanovništvu i priključio se udruženom zločinačkom poduhvatu. Priznavši krivicu u vezi s oružanim sukobom u Krajini tokom 1991. i 1992. godine, Babić je pokazao izvesnu dozu hrabrosti. *Uprkos tome, Pretresno veće se nije uverilo da je on sve vreme bio svestan značaja uloge koju je tokom datog perioda imao u Hrvatskoj.*³¹⁷

98. Žalbeno veće ovu konstataciju ne može da protumači kao implikaciju zaključka Pretresnog veća da žalilac nije govorio istinu, kako on tvrdi.³¹⁸ Žalilac sugerise da taj zaključak Pretresnog veća implicira da je on “lažov” ili “budala koja sama sebe zavarava”,³¹⁹ ali Žalbeno veće ne smatra da predmetna konstatacija navodi na takav zaključak. Žalilac nije naveo nijedan deo Presude o kazni gde je Pretresno veće zaključilo ili sugerisalo da je on lagao i, kao što je istaklo tužilaštvo, “u [Presudi o kazni] nema ničeg što bi sugerisalo da je Pretresno veće to što je žalilac prvobitno priznao krivicu za pomaganje i podržavanje neprimereno smatralo otežavajućim faktorom”.³²⁰ Da je Pretresno veće želelo da zaključi da žalilac nije u potpunosti svestan da je zaista bio saizvršilac u

³¹³ Podnesak žalioca, par. 192; Podnesak respondenta, par. 3.101.

³¹⁴ Presuda o kazni, par. 54- 62.

³¹⁵ Podnesak žalioca, par. 192.

³¹⁶ Presuda o kazni, par. 102.

³¹⁷ *Ibid.*, par. 98 (naglasak dodat).

³¹⁸ Podnesak žalioca, par. 198.

³¹⁹ *Ibid.*, par. 199.

³²⁰ Podnesak respondenta, par. 3.101; fusnota 185.

udruženom zločinačkom poduhvatu za koji se tereti, ono ne bi moglo da prihvati potvrdno izjašnjavanje o krivici u skladu s pravilom 62*bis* Pravilnika.

99. Po mišljenju Žalbenog veća, predmetna konstatacija tiče se argumenata strana u postupku u vezi s činjenicom da je žaliočevo učešće u zločinu bilo ograničeno zbog sporedne uloge koju je imao u udruženom zločinačkom poduhvatu. U stvari, žalilac je, "pozivajući" se na njih, u dati osnov za žalbu uključio i već iznete argumente vezane za tvrdnju da je njegova uloga bila ograničenija nego što je to zaključilo Pretresno veće.³²¹ Pošto je Žalbeno veće već zaključilo da žalilac nije pokazao da je Pretresno veće napravilo primetnu grešku prilikom ocenjivanja njegovog ograničenog učešća u zločinu za koji je priznao krivicu, izlišno je dalje se baviti tim aspektom datog osnova za žalbu. Žalilac nije izneo nikakve nove argumente koje bi Žalbeno veće trebalo da razmotri.

100. Iz gorenavedenih razloga, žaliočev jedanaesti osnov za žalbu se odbacuje.

³²¹ Podnesak žalioca, par. 194, 195 i 196.

XI. DISPOZITIV

Iz gorenavedenih razloga, **ŽALBENO VEĆE**

U SKLADU sa članom 25 Statuta i pravilima 117 i 118 Pravilnika;

IMAJUĆI U VIDU pismene podneske strana u postupku i usmenu argumentaciju koju su iznele na pretresu od 25. aprila 2005. godine;

ZASEDAJUĆI na otvorenoj sednici;

ODOBRAVA jednoglasno deo žaliočevog šestog osnova za žalbu i zaključuje sledeće: (1) da je Pretresno veće pogrešilo zaključivši da se žaliočevo ponašanje nakon zločina progona ne može smatrati olakšavajućim faktorom samo zato što nije podrazumevalo ublažavanje patnje žrtava; i (2) da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo zato što žaliočeva nastojanja da postigne mir nije uzelo u obzir kao olakšavajuću okolnost. Uprkos tome, Žalbena veće većinom glasova, uz suprotno mišljenje sudije Mumbe, zaključuje da ta greška, ukupno posmatrano, nema uticaja na kaznu;

ODBACUJE jednoglasno sve druge žaliočeve osnove za žalbu;

POTVRĐUJE većinom glasova, uz suprotno mišljenje sudije Mumbe, kaznu od 13 godina zatvora koju je izreklo Pretresno veće;

NALAŽE, u skladu s pravilom 103(C) i pravilom 107 Pravilnika, da se žalilac zadrži u pritvoru Međunarodnog suda dok se ne okončaju pripreme za njegovo prebacivanje u državu u kojoj će izdržavati kaznu.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu je merodavan tekst na engleskom.

/potpis na originalu/
sudija Florence Ndepele
Mwachande Mumba,
predsedavajući

/potpis na originalu/
sudija Fausto Pocar

/potpis na originalu/
sudija Mohamed Shahabuddeen

/potpis na originalu/
sudija Mehmet Güney

/potpis na originalu/
sudija Wolfgang Schomburg

Sudija Florence Ndepele Mwachande Mumba prilaže delimično suprotno mišljenje koje se tiče samo kazne.

Dana 18. jula 2005,

U Hagu,
Holandija.

[pečat Međunarodnog suda]

XII. DELIMIČNO SUPROTNO MIŠLJENJE SUDIJE MUMBE

1. Prilažem ovo svoje izdvojeno mišljenje jer želim da kažem da bi žaliočeva kazna trebalo da bude smanjena, budući da je Žalbeno veće zaključilo da je Pretresno veće pogrešilo zato što žaliočevo ponašanje nakon sukoba nije uzelo u obzir kao olakšavajuću okolnost. Moje kratko obrazloženje sledi.

2. Žalbeno veće je u datom predmetu zaključilo da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo jer žaliočeva nastojanja da postigne mir nakon činjenja zločina za koji je osuđen nije uzelo u obzir kao olakšavajući faktor. Imajući na umu okolnosti datog predmeta i okolnosti koje su vladale 1995. godine kad se žalilac angažovao u takvim nastojanjima, dobro promislivši, došla sam do zaključka da je prilikom odmeravanja kazne tu činjenicu trebalo uzeti u obzir kao faktor u prilog žalioču. Izvedeni su dokazi o tome da je on, u svojstvu ministra spoljnih poslova i predsednika Vlade, ne samo učestvovao u pregovorima između vlasti Hrvatske i RSK, već i da je nastojao da se Krajina mirnim putem reintegriše u sastav Republike Hrvatske u skladu s mirovnim planom Z-4.¹ Prema rečima ambasadora Galbraitha, u okviru tih nastojanja, žalilac je pokušavao da ubedi predsednika Srbije Slobodana Miloševića da podrži mirovne dogovore;² sastajao se s ambasadorom Galbraithom tokom 1995. godine, što je rezultiralo sklapanjem sporazuma u cilju izbegavanja rata;³ nakon toga dao je izjavu za javnost u prilog tom sporazumu s ciljem zadobijanja značajnije podrške;⁴ i činilo se da je spreman na ustupke koji bi možda mogli da spreče rat.⁵ Ambasador Galbraith je dalje posvedočio da je žalilac zbog tih nastojanja rizikovao da ga kolege iz RSK u Kninu i Skupština RSK smene, ali da je to bila poslednja šansa za mir.⁶ Uz sve to, Pretresnom veću su predloženi dokazi u vezi s tim da se žalilac zalagao za interese srpskog naroda u Krajini, da se brinuo za lokalno stanovništvo, da je uzimao u obzir mogućnost zajedničkog života Srba i Hrvata i da je bio skloniji toj ideji nego drugi.⁷

¹ Pretres o odmeravanju kazne, T. 206, vidi i svedočenje Draga Kovačevića, Pretres o odmeravanju kazne, T. 153.

² *Tužilac protiv Milana Babića*, predmet br. IT-03-72-T (u daljem tekstu: predmet *Babić*), dokazni predmet br. PS5, svedok Galbraith, T. 23087, 23105 i 23158.

³ Predmet *Babić*, dokazni predmet br. PS5, svedok Galbraith, T. 23104, 23105 i 23157.

⁴ *Ibid.*, dokazni predmet br. PS5, svedok Galbraith, T. 23105.

⁵ *Ibid.*, dokazni predmet br. PS5, svedok Galbraith, T. 23203.

⁶ *Ibid.*, dokazni predmet br. PS5, svedok Galbraith, T. 23108. U stvari, u paragrafu 57 većina sudija Žalbenog veća prihvatila je da je Pretresno veće raspolagalo tim dokazima.

⁷ Pretres o odmeravanju kazne, T. 205; suđenje u predmetu *Milošević*, svedok Galbraith, T. 23110.

3. Rezolucija Saveta bezbednosti o osnivanju ovog Međunarodnog suda definiše njegove ciljeve, a to su, između ostalog, doprinos ponovnom uspostavljanju i održavanju mira.⁸ Nakon detaljnog razmatranja, došla sam do zaključka da situaciju u kojoj počinio teških zločina kasnije odluče da preduzmu korake za ublažavanje posledica svojih zločina po lokalno stanovništvo i nastoje da uspostave miran saživot treba uzeti u obzir i pridati joj značajnu težinu. Uz to, činjenica da je u ovom predmetu žaliočevo ponašanje nakon zločina direktno uticalo na zločine za koje je osuđen ide u prilog njegovom argumentu, te je treba uzeti u obzir i pridati joj primerenu težinu. Ukoliko se to ne prihvati i ne dovede do ublažavanja kazne, to znači da su njegovi postupci s tim u vezi bili od zanemarljivog značaja. Ako bi se žaliočevi postupci uzeli kao faktor njemu u prilog, to, po mom mišljenju, ne bi ni na koji način umanjilo težinu zločina za koje je osuđen.

4. Uvreženo je pravilo da Žalbena veće, prilikom žalbe na kaznu, odluku pretresnog veća ne treba da zameni svojom, osim ako ne smatra da je to pretresno veće pogrešno primenilo svoje diskreciono pravo ili da nije primenilo merodavno pravo.⁹ U dotičnom predmetu, Žalbena veće je bilo mišljenja da je Pretresno veće pogrešilo zato što žaliočeva nastojanja da uspostavi mir nakon činjenja zločina za koje je osuđen nije uzelo u obzir kao olakšavajući faktor. Ako se uzme u obzir da Žalbena veće ima pravo da izmeni kaznu koju je izreklo pretresno veće ukoliko zaključi da je ono pogrešno primenilo pravo zato što neki olakšavajući faktor nije uzelo u obzir, te imajući u vidu ovu konkretnu grešku Pretresnog veća, smatram da se ovde radi o slučaju kad Žalbena veće može da interveniše i ublaži kaznu koju je izreklo Pretresno veće. Stoga argument da, usled naročite težine krivičnih dela u ovom predmetu, jedan bitan olakšavajući faktor, kao što je ovaj, ne bi trebalo nikako da utiče na kaznu se, po mom mišljenju, kosi s zaključkom Žalbenog veća da je Pretresno veće pogrešilo zato što nije uzelo u obzir pomenuti olakšavajući faktor.

5. Olakšavajući faktor ne mora da umanja težinu kažnjivog ponašanja za koje je neka osoba osuđena, budući da takvo zakonsko merilo ne postoji. Olakšavajući faktor utiče na sankciju, a ne na odgovornost. Spoznaja sopstvenog protivpravnog ponašanja, u sprezi s postupcima kojima se zaustavlja dalje činjenje zločina ili poništava njihovo dejstvo trebalo bi da bude dovoljna da se sankcija ublaži. U datom predmetu, čak i kad bi se prihvatilo da žalilac pri mirovnim nastojanjima više rukovodio dobrobiti Srba nego kajanjem, nema dokaza za to da bi od tih mirovnih nastojanja Srbi imali veću korist nego nesrbi. Stoga je taj zaključak na žaliočevu štetu neosnovan.

⁸ Rezolucija br. 827 Saveta bezbednosti (1993), S/3217, 25. maj 1993, u kojoj stoji da je jedan od ciljeva ovog Međunarodnog suda doprinos ponovnom uspostavljanju i održavanju mira. Vidi i Izveštaj generalnog sekretara u skladu s paragrafom 2 Rezolucije br. 808 Saveta bezbednosti (1993), 3. maj 1993, (S/25704), član 10.

⁹ *Tužilac protiv Mitra Vasiljevića*, predmet br. IT-98-32-T, 29. novembar 2002, par. 9; *Alfred Musema protiv tužioca*, predmet br. ICTR-96-13-A, Presuda, 16. novembar 2001, par. 395.

6. Stoga smatram da se ne može prihvatiti to što Žalbena veće nije pridalo težinu žaliočevim nastojanjima da nakon činjenja zločina progona postigne mir, u meri u kojoj bi to ublažilo kaznu nakon što je utvrđeno da je Pretresno veće pogrešno primenilo pravo prenebregavši takvo ponašanje, koje Žalbena veće smatra olakšavajućom okolnošću. Samo iz tog razloga protivim se aspektu presude koji se odnosi na kaznu.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu je merodavna verzija na engleskom.

sudija Florence Ndepele Mwachande Mumba

Dana 18. jula 2005,
U Hagu,
Holandija

[pečat Međunarodnog suda]

XIII. GLOSAR

A. Spisak skraćenica, akronima i kraćih izvora

B/H/S	bosanski/hrvatski/srpski jezik
Izjava o činjenicama	<i>Tužilac protiv Milana Babića</i> , predmet br. IT-03-72-PT, Izmena i dopuna zajedničkog zahteva za razmatranje Sporazuma o izjašnjanju o krivici između Milana Babića i Tužilaštva u skladu s pravilom 62 <i>ter</i> , tabulator 1, 22. januar 2004.
JNA	Jugoslovenska narodna armija (vojska Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije)
Međunarodni sud	vidi MKSJ
MKSJ	Međunarodni sud za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine
MKSR, ICTR	Međunarodni sud za krivično gonjenje lica odgovornih za genocid i druga teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji Ruande i građana Ruande odgovornih za genocid i druga teška kršenja počinjena na teritoriji susjednih država od 1. januara 1994. do 31. decembra 1994.
Najava žalbe	<i>Tužilac protiv Milana Babića</i> , predmet br. IT-03-72-A, Najava žalbe Milana Babića, 3. septembar 2004.
Novo pojavljivanje pred Sudom	<i>Tužilac protiv Milana Babića</i> , predmet br. IT-03-72-PT, Novo pojavljivanje pred Sudom, 28. januar 2004.
Novo prvo pojavljivanje pred Sudom	<i>Tužilac protiv Milana Babića</i> , predmet br. IT-03-72-PT, Novo prvo pojavljivanje pred Sudom, 27. januar 2004.
Podnesak Milana Babića u vezi s odmeravanjem kazne	<i>Tužilac protiv Milana Babića</i> , predmet br. IT-03-72-S, Podnesak Milana Babića u vezi s odmeravanjem kazne, 22. mart 2004.
Podnesak odbrane u vezi s odmeravanjem kazne	<i>Tužilac protiv Milana Babića</i> , predmet br. IT-03-72-S, Podnesak u vezi s odmeravanjem kazne Milanu Babiću, 22. mart 2004.

Podnesak respondenta	<i>Tužilac protiv Milana Babića</i> , predmet br. IT-03-72-S, Javna redigovana verzija Odgovora tužilaštva na Podnesak žalioaca na osnovu pravila 111 podnetog 20. decembra 2004, 25. mart 2005.
Podnesak tužilaštva u vezi s odmeravanjem kazne	<i>Tužilac protiv Milana Babića</i> , predmet br. IT-03-72-S, Podnesak tužilaštva u vezi s odmeravanjem kazne, 22. mart 2004.
Podnesak žalioaca	<i>Tužilac protiv Milana Babića</i> , predmet br. IT-03-72-A, javna redigovana verzija Podneska žalioaca na osnovu pravila 111, podnetog 15. novembra 2004, 25. mart 2005.
Pravilnik	Pravilnik o postupku i dokazima Međunarodnog suda
Presuda o kazni	<i>Tužilac protiv Milana Babića</i> , predmet br. IT-03-72-S, Presuda o kazni, 29. jun 2004.
RSK	Republika Srpska Krajina
SAO	Srpska autonomna oblast
Sporazum o izjašnjanju o krivici	<i>Tužilac protiv Milana Babića</i> , predmet br. IT-03-72-PT, Izmena i dopuna zajedničkog zahteva za razmatranje sporazuma o izjašnjanju o krivici između Milana Babića i Tužilaštva u skladu s pravilom 62 <i>ter</i> , Dodatak A, 22. januar 2004.
Statut	Statut Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju usvojen Rezolucijom br. 827 Saveta bezbednosti (1993).
T.	Stranica transkripta sa pretresa u prvostepenom postupku u ovom predmetu. Sve stranice transkripta na koje se upućuje navedene su prema nezvaničnoj, nekorigovanoj verziji transkripta, osim ako nije drugačije navedeno. Između te i konačne verzije transkripta za javnost mogu se, dakle, javiti manje nepodudarnosti u brojevima stranica. Žalbeno veće ne snosi nikakvu odgovornost za ispravke i greške u tim transkriptima. U slučaju nedoumica valja pregledati video-snimak pretresa.
T. u žalbenom postupku	Stranica transkripta sa pretresa u žalbenom postupku u ovom predmetu. Sve stranice transkripta na koje se upućuje navedene su prema nezvaničnoj, nekorigovanoj verziji transkripta, osim ako nije drugačije navedeno.

Između te i konačne verzije transkripta za javnost mogu se, dakle, javiti manje nepodudarnosti u brojevima stranica. Žalbeno veće ne snosi nikakvu odgovornost za ispravke i greške u tim transkriptima. U slučaju nedoumica valja pregledati video-snimak pretresa.

TO

Teritorijalna odbrana

Žalilac

Milan Babić

B. Spisak citiranih sudskih odluka1. MKSJ**ALEKSOVSKI**

Tužilac protiv Zlatka Aleksovskog, predmet br. IT-95-14/1-T, Presuda, 25. jun 1999. (u daljem tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Aleksovski*)

Tužilac protiv Zlatka Aleksovskog, predmet br. IT-95-14/1-A, Presuda, 24. mart 2000. (u daljem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*)

BANOVIĆ

Tužilac protiv Predraga Banovića, predmet br. IT-02-65/1-S, Presuda o kazni, 28. oktobar 2003. (u daljem tekstu: Presuda o kazni u predmetu *Banović*)

BLAŠKIĆ

Tužilac protiv Tihomira Blaškića, predmet br. IT-95-14-T, Presuda, 3. mart 2000. (u daljem tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Blaškić*)

Tužilac protiv Tihomira Blaškića, predmet br. IT-95-14-A, Presuda, 29. jul 2004. (u daljem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*)

BRĐANIN

Tužilac protiv Radoslava Brđanina, predmet br. IT-99-36-T, Presuda, 1. septembar 2004. (u daljem tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Brđanin*)

ČELEBIĆI (A)

Tužilac protiv Zejnila Delalića, Zdravka Mucića zvanog Pavo, Hazima Delića i Esada Landže zvanog Zenga, predmet br. IT-96-21-T, Presuda, 16. novembar 1998. (u daljem tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Čelebići*)

Tužilac protiv Zejnila Delalića, Zdravka Mucića zvanog Pavo, Hazima Delića i Esada Landže zvanog Zenga, predmet br. IT-96-21-A, Presuda, 20. februar 2001. (u daljem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*)

ČELEBIĆI (B)

Tužilac protiv Zdravka Mucića, Hazima Delića i Esada Landže, predmet br. IT-96-21-Abis, Presuda po žalbi na kaznu, 8. april 2003. (u daljem tekstu: Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Mucić i drugi*)

ERDEMOVIĆ

Tužilac protiv Dražena Erdemovića, predmet br. IT-96-22-A, Presuda, 7. oktobar 1997. (u daljem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Erdemović*)

Tužilac protiv Dražena Erdemovića, predmet br. IT-96-22-Tbis, Presuda o kazni, 5. mart 1998. (u daljem tekstu: Presuda o kazni u predmetu *Erdemović* iz 1998. godine)

FURUNDŽIJA

Tužilac protiv Ante Furundžije, predmet br. IT-95-17/1-T, Presuda, 10. decembar 1998. (u daljem tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Furundžija*)

Tužilac protiv Ante Furundžije, predmet br. IT-95-17/1-A, Presuda, 21. jul 2000. (u daljem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*)

JELISIĆ

Tužilac protiv Gorana Jelisića, predmet br. IT-95-10-T, Presuda, 14. decembar 1999. (u daljem tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Jelisić*)

Tužilac protiv Gorana Jelisića, predmet br. IT-95-10-A, Presuda, 5. jul 2001. (u daljem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*)

JOKIĆ

Tužilac protiv Miodraga Jokića, predmet br. IT-01-42/1-S, Presuda o kazni, 18. mart 2004. (Presuda o kazni u predmetu *Jokić*)

KRNOJELAC

Tužilac protiv Milorada Krnojelca, predmet br. IT-97-25-A, Presuda, 17. septembar 2003. (u daljem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*)

KRSTIĆ

Tužilac protiv Radislava Krstića, predmet br. IT-98-33-T, Presuda, 2. avgust 2001. (u daljem tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Krstić*)

Tužilac protiv Radislava Krstića, predmet br. IT-98-33-A, Presuda, 19. april 2004. (u daljem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*)

KUNARAC, KOVAČ I VUKOVIĆ

Tužilac protiv Dragoljuba Kunarca, Radomira Kovača i Zorana Vukovića, predmet br. IT-96-23 i IT-96-23/1-A, Presuda, 12. jun 2002. (u daljem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kunarc i drugi*)

Z. KUPREŠKIĆ, M. KUPREŠKIĆ, V. KUPREŠKIĆ, JOSIPOVIĆ, (PAPIĆ) I ŠANTIĆ

Tužilac protiv Zorana Kupreškića, Mirjana Kupreškića, Vlatka Kupreškića, Draga Josipovića, Dragana Papića i Vladimira Šantića zvanog Vlado, predmet br. IT-95-16-T, Presuda, 14. januar 2000. (u daljem tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*)

Tužilac protiv Zorana Kupreškića, Mirjana Kupreškića, Vlatka Kupreškića, Draga Josipovića i Vladimira Šantića, predmet br. IT-95-16-A, Presuda po žalbama, 23. oktobar 2001. (u daljem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*)

KVOČKA, KOS, RADIĆ, ŽIGIĆ I PRCAĆ

Tužilac protiv Miroslava Kvočke, Milojice Kosa, Mlađe Radića, Zorana Žigića i Dragoljuba Prcaća, predmet br. IT-98-30/1-A, Presuda, 28. februar 2005. (u daljem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*)

D. NIKOLIĆ

Tužilac protiv Dragana Nikolića, predmet br. IT-94-2-S, Presuda o kazni, 18. decembar 2003. (u daljem tekstu: Presuda o kazni u predmetu *Dragan Nikolić*)

Tužilac protiv Dragana Nikolića, predmet br. IT-94-2-A, Presuda po žalbi na kaznu, 4. februar 2005. (u daljem tekstu: Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Dragan Nikolić*)

PLAVŠIĆ

Tužilac protiv Biljane Plavšić, predmet br. IT-00-39&40/1-S, Presuda o kazni, 27. februar 2003. (u daljem tekstu: Presuda o kazni u predmetu *Plavšić*)

SIKIRICA, DOŠEN I KOLUNDŽIJA

Tužilac protiv Duška Sikirice, Damira Došena, Dragana Kolundžije, predmet br. IT-95-8-S, Presuda o kazni, 13. novembar 2001. (u daljem tekstu: Presuda o kazni u predmetu *Sikirica i drugi*)

B. SIMIĆ, M. TADIĆ, ZARIĆ

Tužilac protiv Blagoja Simića, Mirolava Tadića, Sime Zarića predmet br. IT-95-9-T, Presuda, 17. oktobar 2003. (u daljem tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Simić i drugi*)

D. TADIĆ

Tužilac protiv Duška Tadića zvanog Dule, predmet br. IT-94-1-T, Presuda o kazni, 14. jul 1997. (u daljem tekstu: Presuda o kazni u predmetu *Tadić iz 1997*)

Tužilac protiv Duška Tadića, predmet br. IT-94-1-A, Presuda, 15. jul 1999. (u daljem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*)

Tužilac protiv Duška Tadića, predmet br. IT-94-1-A i IT-94-1-Abis, Presuda po žalbi na kaznu, 26. januar 2000. (u daljem tekstu: Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Tadić*)

TODOROVIĆ

Tužilac protiv Stevana Todorovića, predmet br. IT-95-9/1-S, Presuda o kazni, 31. jul 2001. (u daljem tekstu: Presuda o kazni u predmetu *Todorović*)

VASILJEVIĆ

Tužilac protiv Mitra Vasiljevića, predmet br. IT-98-32-A, Presuda, 25. februar 2004. (u daljem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*).

2. MKSR

AKAYESU

Tužilac protiv Jeana-Paula Akayesua, predmet br. ICTR-96-4-A, Presuda, 1. jun 2001. (u daljem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Akayesu*)

BAGILISHEMA

Tužilac protiv Ignacea Bagilisheme, predmet br. ICTR-95-1A-T, Presuda, 7. jun 2001. (u daljem tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Bagilishema*)

KAJELIJELI

Tužilac protiv Juvénala Kajelijelija, predmet br. ICTR-98-44A-T, Presuda i kazna, 1. decembar 2003. (u daljem tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Kajelijeli*)

KAMBANDA

Jean Kambanda protiv tužioca, predmet br. ICTR-97-23-A, Presuda, 19. oktobar 2000. (u daljem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kambanda*)

KAYISHEMA I RUZINDANA

Tužilac protiv Clémenta Kayisheme i Obeda Ruzindane, predmet br. ICTR-95-1-A, Presuda (Obrazloženje), 1. jun 2001. (u daljem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*)

MUSEMA

Alfred Musema protiv tužioca, predmet br. ICTR-96-13-A, Presuda, 16. novembar 2001. (u daljem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Musema*)

NIYTEGEKA

Tužilac protiv Eliézera Niyitegeke, predmet br. ICTR-96-14-T, Presuda i kazna, 16. maj 2003. (u daljem tekstu: Prvostepena presuda i kazna u predmetu *Niyitegeka*)

Eliézer Niyitegeka protiv tužioca, predmet br. IT-96-14-A, Presuda, 9. jul 2004. (u daljem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Niyitegeka*)

NTAKIRUTIMANA

Tužilac protiv Elizaphana i Gérarda Ntakirutimane, predmet br. ICTR-96-10 i ICTR-96-17-T, Presuda i kazna, 21. februar 2003. (u daljem tekstu: Prvostepena presuda i kazna u predmetu *Ntakirutimana*)

Tužilac protiv Elizaphana i Gérarda Ntakirutimane, predmet br. ICTR-96-10 i ICTR-96-17-A, Drugostepena presuda, 13. decembar 2004. (u daljem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Ntakirutimana*)

SERUSHAGO

Omar Serushago protiv tužioca, predmet br. ICTR-98-39-A, Obrazloženje presude [Žalba na kaznu], 6. april 2000. (u daljem tekstu: Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Serushago*).